

RIV MURARNA!
Skapa en ny
organisation

TOMMA LOKALER
Ingen brist på stora
föreläsningssalar

STÖRST ÄR INTE BÄST
Skaparkraften frodas
i små grupper

GUJOURNALEN

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

A photograph of a man smiling broadly, leaning on a bicycle. He is wearing a purple cap, a white scarf, a brown jacket, and tan pants. The background is a blue wall and a stone wall.

Hans kläder avväpnar makten

Så kan vi trygga GU:s framtid

TÄNK DIG EN organisation där 70 procent av de ledande befattningshavarna kommer att lämna verksamheten under de kommande åtta åren. Ett skräckscenari, tänker du kanske. Där skulle jag inte vilja jobba!

Men det är faktiskt precis vad du gör. Beskrivningen gäller nämligen vår egen arbetsplats, Göteborgs universitet. Ändå vågar jag lova att det inte finns någon anledning till oro. Med avtappningen kommer vi att förlora många kompetenta medarbetare. Med god planering kan vi vända situationen till en möjlighet.

Vi har framför allt beskrivit Göteborgs universitets framtid i två dokument, Strategisk plan 2007–2010 och Forsknings- och utbildningsstrategi (FUS) 2009–2012. I den senare har vi pekat ut ett antal profil- och styrkeområden (se faktaruta nedan) där vi vill satsa under de kommande åren.

DET ÄR HÄR PENSIONERINGARNA kommer in i bilden. Bara under de kommande tre åren frigörs 240 miljoner kronor. Summan blir så stor eftersom det naturligtvis inte bara är professorer som närmar sig pensionsåldern. Vår åldersstruktur är sådan att samtliga yrkeskategorier berörs. Dessa pengar ska användas på alla nivåer i hela universitetet. Men det kräver också prioriteringar som är i överensstämmelse med vår FUS vare sig det handlar om personalsatsningar eller andra typer av investeringar.

Vår ambition som den illustreras i FUS:en är att slå vakt om såväl bredd som spets. Vi vill också se till att förnyelsen får

de resurser som behövs samtidigt som vi vill befästa den nivå våra redan starka områden uppnått. Det måste också finnas utrymme för det risktagande som nyfikenhetsforskningen innebär.

Fullföljer vi intentionerna i vår FUS ökar universitetets konkurrenskraft både när det gäller forskningsmedel och studenter. Det är viktigt om vi framgångsrikt ska kunna utvecklas som ett internationellt forsknings- och utbildningsuniversitet.

ALLA BESLUTSFATTARE inom Göteborgs universitet måste vara väl förtrogna med FUS:en. Men det räcker inte. Även övriga medarbetare måste vara medvetna om huvuddragen för att känna delaktighet och förstå de prioriteringar som fordras.

Utmaningarna från den ökade konkurrensen i kombination med de krav vi ålagt oss själva i FUS:en ställer krav på ett utvecklat akademiskt ledarskap. Ledare som kan kommunicera, stötta och utveckla medarbetare, sätta mål och ha ett brett omvärldsperspektiv behövs om Göteborgs universitet ska kunna konkurrera framgångsrikt. Att skapa intresse för dessa roller, att ge den kompetensutveckling som fordras och att se till att ledarskap också ger akademiskt meritvärde är viktigt för att höja intresset och statusen för dessa arbetsuppgifter.

FÖR ATT FÖRVERKLIGA våra planer behöver vi också en effektiv administration. Vi har visserligen redan många duktiga medarbetare inom stödfunktionerna, men vi behöver också tydliggöra de pro-

fessionella rollerna i verksamheten. Det kommer att krävas personalutvecklingsinsatser men också en väl genomtänkt organisation och rekryteringsstrategi.

Jag är övertygad om att vår forsknings- och utbildningsstrategi kommer att göra Göteborgs universitet konkurrenskraftigt och framgångsrikt. Jag är lika övertygad om att allas goda arbetsinsatser krävs för att vi ska klara det.

Pam Fredman

fakta

GU:s fem forsknings- och utbildningsprofiler:

1. Hälsa, 2. Kultur, 3. Miljö, 4. Demokrati och samhällsutveckling och 5. Kunskapsbildning och lärande

GU prioriterar följande områden inom forskning, varav de första fyra redan är styrkeområden med lång tradition och hög vetenskaplig kvalitet. De fyra andra är områden som kan utvecklas till starka områden.

1. Den patientnära forskningen om hjärta och kärl inklusive fetma, biomaterial och vaccin
2. Lärande
3. Språkteknologi
4. Demokrati och opinion
5. Havsmiljö
6. Kulturarv
7. Globalisering
8. Kultur och hälsa

Strategiska dokument är: *Forsknings- och utbildningsstrategi 2009–2012*, *Strategisk plan 2007–2010* samt *Göteborgs universitet 2010*

Redaktionen

Dyra sidor – men tveksam nytta

170 000 KRONOR PER SIDA – ja, så mycket har GU:s 12-sidiga remissvar kostat. Alltså 204 000 kronor för att ge svar på Dan Brändströms utredning om nya sätt att fördela pengar. Det här är inget vi själva räknat ut, utan siffrorna kommer från planeringsdirektör Per-Erik Eriksson. Och med tanke på att han inte tror att det blir så mycket av utredningen handlar det om väldigt mycket pengar. Tänk då på alla andra utredningar som GU ständigt måste göra och vilken sifferexercis som krävs för att komma fram till vad det kostar.

Det är möjligt att Per-Erik Eriksson är pessimist men han har varit med tillräckligt länge för att ta löften om nya pengar med en stor nypa salt. Det blir inte så mycket till GU som alla hade hoppats.

Visst föreslås äntligen förstärkningar av humaniora och samhällsvetenskap men att det verkligen blir så är inte så säkert eftersom det ytterst blir universitetet själva som står för prioriteringarna.

Frågan om fakulteternas betydelse har alltmer uppmärksammats. Det finns de som till och med tycker att fakulteterna har spelat ut sin roll i sin nuvarande form. En av dem är kulturvetaren Ove Sernhede som faktiskt föreslår att fakulteterna skrotas. Varför, kan du läsa mer om i denna tidning.

Pengar är inte allt. Kreativitet handlar mer om att skapa ett tillåtande klimat där alla medverkande får känna sig delaktiga och betydelsefulla. Tvärtemot trenden att satsa mycket pengar på stora etab-

lerade grupper visar psykologen Sven Hemlin att en minst lika framgångsrik väg kan vara att satsa på små grupper.

Till sist vill vi ta tillfället i akt och göra reklam för en kurs som ges i vår, *Civilturage – att leva som idealist i en hård värld*. Hur kommer det sig att vissa människor vågar ta strid för det de tror på medan andra inte gör det? Kan man lära sig att bli modig? Ja, mod är till och med smittsamt, menar religionsvetaren Brian Palmer från Harvard. Han är Segerstedtprofessor vid GU i vår. Det är en kurs man inte vill missa. Mejla honom om du vill veta mer: brian.palmer@religion.gu.se

Allan Eriksson & Eva Lundgren

april

GU JOURNALEN ÄR EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

chefredaktör & ansvarig utgivare

Allan Eriksson/Tel: 786 1021
allan.eriksson@gu.se

redaktör & stf ansvarig utgivare

Eva Lundgren/Tel: 786 1081
eva.lundgren@gu.se

frilansreporter

Kajsa Asklöf/Tel: 0706-51 59 50
kajsa.asklof@telia.com

repro

Mattias Jacobsson

fotograf

Göran Olofsson/Tel: 786 2929

grafisk formgivning

Anders Eurén

layout

Björn S Eriksson

medverkande skribenter

Viveca Bladh, Lena Olson, Karin Backteman, Anders Bjurström och Anders Björnsson

korrektur

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

adress

GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

e-post

gu-journalen@gu.se

internet

www.gu-journalen.gu.se

tryck

Geson AB

upplaga

6 400 ex

utgivning

7 nummer/år. Nästa GU Journalen utkommer i mitten av maj

manusstopp

30 april 2008

adressändring

Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan. ISSN 1402-9626

omslag

Profilen: Otto von Busch
Foto: Hillevi Nagel

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

nyheter

Fler flygresor ökar utsläpp

innehåll

- 3 Utsläppen av koldioxid ökar**
Strider mot GU:s miljömål
- 4–5 Föråldrade strukturer**
Universitetet måste bli bättre på att hänga med i samtiden, menar Ove Sernhede
- 6 Etiska inköp – inget för GU**
Kraven svåra att följa upp
- 7 Misstro mot utredning**
Många bra idéer men osäkert resultat
- 7 Onödigt formellt**
Inget tack efter 37 år på universitetet
- 8 Samlingar firar 50 år**
Unik dokumentation av kvinnors kamp
- 9 Vidlyftiga löften**
Tekniker blev lovad övertid för alla timmar
- 10–11 Stora lokaler står tomma**
Föreläsningssalar utnyttjas mycket dåligt
- 12–14 Kläder som maktvapen**
Otto von Busch menar att modet kan användas för att förändra våra liv
- 15 Ungdomar lär känna forskare**
Så ska nyfikenheten väckas
- 16 Gästforskare ska välkomnas**
Nu lanserar GU en ny gästservice
- 17 Hundsport ger ro i vardagen**
Agility är Maria Oscarssons stora intresse
- 18–19 Lagom stora grupper**
Bejaka olikheter istället för likheter
- 20 In English: I love teaching**
Peter Parks is back in Gothenburg
- 21 GU-forskare valde Norge**
Allt är bättre i grannlandet
- 22 Fria ord: Fula avhandlingar**
Trist grafisk profil och tips om smartare resor
- 23 Vi är tidens fångar**
Ju högre hastighet, desto större dumhet, menar medieforskaren Jan Strid

Förra året ökade GU:s utsläpp av koldioxid med 14 procent. Orsaken är fler internationella flygresor.

– Det här går tvärtemot vårt klimatmål att minska utsläppen, säger miljöchef Eddi Omrcen. Resultatet måste ses som en varningsklocka.

ÄVEN OM FLYGRESORNA ÖKADE, fanns det en del positiva nyheter i den senaste miljö- och hållbarhetsredovisningen. Tågresor ökade och resor med egen bil minskade under 2007. Men eftersom antalet långväga utrikesresor ökade med 11 procent blir resultatet ändå att koldioxidutsläppet vid GU har gått upp.

– Vi står inför en målkonflikt: å ena sidan vill vi öka internationaliseringen, å andra sidan har GU som miljömål att minska koldioxidutsläppen med 4 procent fram till 2010, förklarar Eddi Omrcen. Det ligger helt i linje med Kyotoprotokollet, som många dessutom anser har för låga ambitioner. Men nu visar alltså siffrorna att vi är på väg åt helt fel håll.

Inrikesresor med flyg har också minskat något men Eddi Omrcen menar att kortare sträckor än femtio mil borde man överhuvudtaget inte flyga.

– Vi har en resepolicy som säger att miljöhänsyn ska vägas in vid val av färdmedel och att tåg rekommenderas framför flyg vid inrikesresor. Inte minst viktigt är att utreda varför och hur man reser i Sverige.

BÅDE TRAFIKKONTORET och regionstyrelsen i Västra Götaland har en policy som helt enkelt säger att flyg bara får användas om huvudresan är längre än 50 mil.

– Någon liknande formulering kanske vi borde ha även vid GU. Vi borde också förtydliga fördelarna med att ta tåg, även de som inte har med miljön att göra. På tåget kan man både arbeta, sträcka på benen och ta en bit mat. Och den tidsvinst som kanske tidigare gjordes när man flög till Stockholm blir alltmer försumbar på grund av alla säkerhetskontroller.

ATT FORSKNING och utbyte med andra länder är viktigt håller Eddi Omrcen med om.

– Vissa forskare har ju betydelsefulla projekt i exempelvis Afrika och självklart kan man inte säga till dem att de inte får lov att åka dit. Men kanske kan någon av resorna ersättas med en videokonferens eller ett gruppmöte med hjälp av Marratech, som är en programvara för möten. Det handlar ju inte bara om miljö utan också om pengar – den som reser mindre får råd till annat, kanske ytterligare ett test eller inköp av något instrument. En enda resa mindre om året

kan betyda mycket för miljön. Det måste gå att vara internationellt gångbar på ett miljömässigt sätt.

Trots att konferens- och serviceavdelningen erbjuder gratis videokonferenser minskar dessa alltmer vid GU. Däremot ökar intresset för Marratech, som bland annat ledningen använder regelbundet.

– Det handlar om att komma över ett visst motstånd och att få hjälp i början, förklarar rektor Pam Fredman. Men samtidigt som ny teknik är viktig kan den inte helt ersätta personliga möten. Det är ju när man träffas som viktiga, men oplanerade, saker kan hända. Att internationalisering innebär ett visst mått av resande går inte att komma ifrån. Det viktigaste är egentligen att människor börjar tänka miljömedvetet i alla vardagliga situationer. För den som är van att tänka på miljön i arbetet blir det också naturligt att tänka så på fritiden.

ÄVEN OM KOLDIOXIDUTSLÄPPEN innebär ett bekymmer menar Eddi Omrcen att det också finns mycket positivt i miljö- och hållbarhetsredovisningen.

– Att det numera finns en miljöbils-pool vid gemensamma förvaltningen och UFL betyder kanske att många väljer att åka kollektivt till jobbet. Att tågresandet ökat med hela 18 procent är förstås också positivt. Det är viktigt att göra det enkelt för människor att leva miljövänligt. Vill man exempelvis få medarbetarna att åka mer kollektivt kan man ju köpa in ett antal 100-kort till institutionen som det är fritt fram att använda. Det gäller helt enkelt att inte krängla till det.

– Miljömålet att minska klimatpåverkande utsläpp med 4 procent fram till 2010 står fast, betonar Pam Fredman. Det är ju ingen mening att ha ett mål om man inte menar allvar med det.

Eva Lundgren

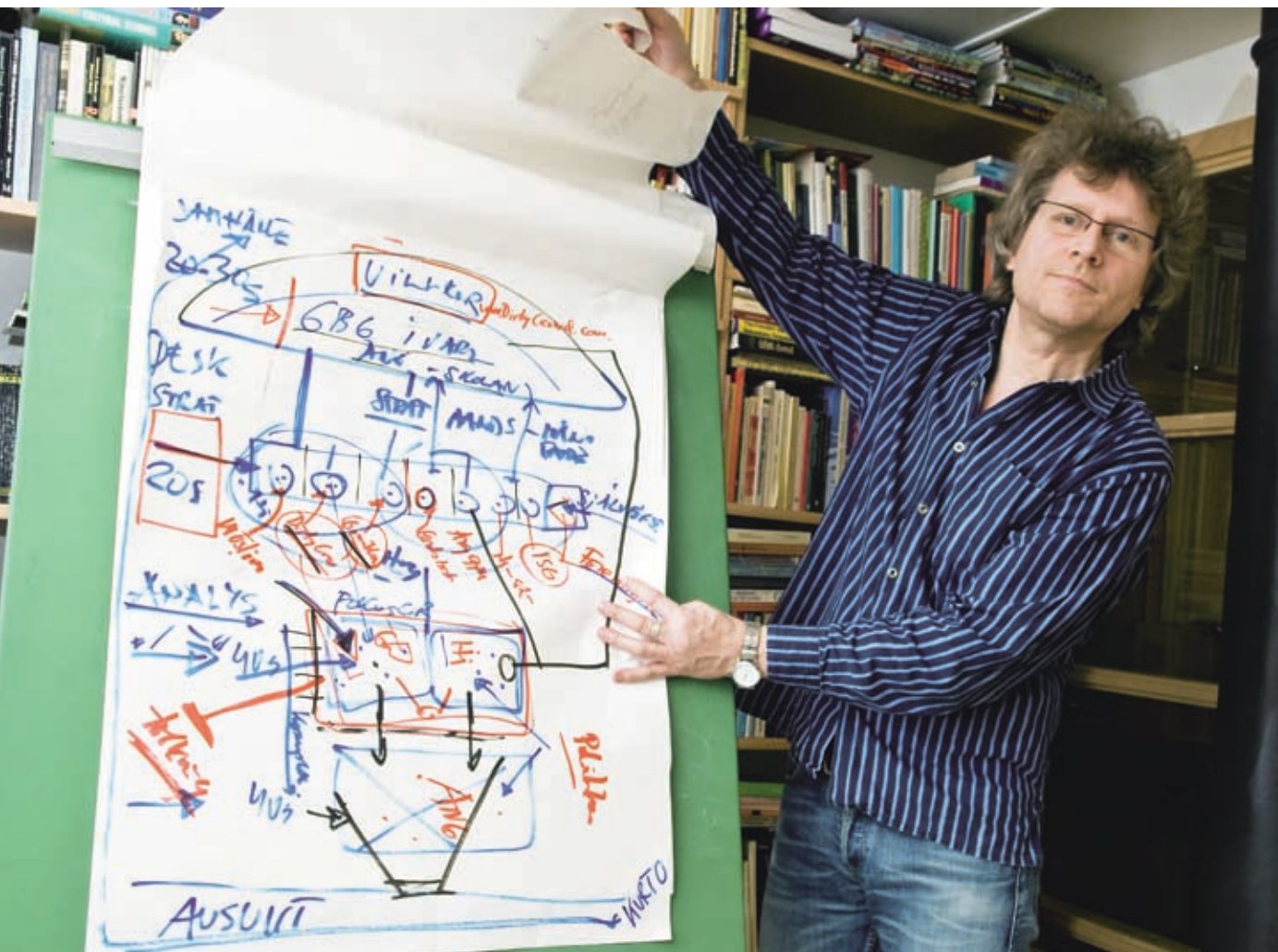
fakta

Enligt Miljö- och hållbarhetsredovisning 2007 har antalet inrikesflygresor minskat med 0,4 procent medan antalet utrikesflygresor har ökat med 11 procent. Det innebär en ökning av koldioxidutsläppet med 14 procent. GU:s mål är att minska utsläppet med 4 procent under perioden 2007–2012.

En resa Göteborg–Stockholm ger med tåg ett koldioxidutsläpp på 2,8 gram, medan flyg ger 91 680 gram, alltså 30 000 gånger mer utsläpp än tåget.

Positiva resultat är att antalet tågresor har ökat med 18 procent och resor med egen bil har minskat med 4 procent.

Tips: Läs även Eddi Omrcens debattinlägg på sidan 22

När Ove Sernhede föreläser, ritar han alltid på tavlan. Det blir mer spontant på det viset, tycker han. Den här skissen föreställer planerna på en ny forskarskola i kulturstudier.

– Riv ner fakulteterna!

Ett universitet utan gränser.

En akademi som ständigt söker svar på nya frågor, vågar pröva andra vägar och som kritiskt förhåller sig till sin omvärld.

Låter det som en utopi?

Nej, inte enligt Ove Sernhede, som vill börja med att montera ner fakulteterna.

VISST LÅTER DET som ett drastiskt förslag. Att satsa på stora institutioner, att ta bort fakulteterna och att aktivt verka för gränsöverskridande samarbeten.

Även om Ove Sernhede alltid har tyckt att universitet kunde organiseras på ett annorlunda sätt är han medveten om att hans idéer kommer att reta en och annan.

– Som forskare måste man ta ställning, både till vad som händer inom och utom universitetet. Men det är klart att det kan vara jobbigt och obekvämt att bryta ny mark.

OVE SERNHED är anställd vid Samhällsvetenskapliga fakulteten men arbetar sedan tio år på Humanistiska fakulteten och har aldrig låtit sig hindras av stela strukturer. Han gestikulerar ivrigt när han pratar och slår ofta näven i bordet.

– Det gäller att skapa strukturer som är öppna och föränderliga. Vi måste våga öppna traditionella gränser. Min vision är att universitetet ska ha en organisation som är nyfiken, levande, av god kvalitet och som förändras med sin samtid.

När det var dags för Humanistiska fakulteten att begära in synpunkter på omorganisationen kunde Ove Sernhede

inte hålla tyst. Tillsammans med några kollegor skickade han in en skrivelse.

– I diskussionen lät det som att det främsta syftet var att effektivisera administrationen, spara pengar och att komma till rätta med fakultetens dåliga ekonomi. Som om vi skulle kunna spara oss ur krisen! Det är att börja i fel ände. Det som krävs är en vision om hur vi kan använda vår forskning och undervisning så att den blir oumbärlig för samhället. Forskning och undervisning måste byggas upp kring centrala och angelägna samhällsfrågor, menar Ove Sernhede.

– De problemställningar som dagens forskning ställer passar inte självklart in i traditionella universitetsstrukturer. Vi lever i ett starkt föränderligt samhälle som ställer nya krav, med nya samarbetsformer. Visst, målet är att skapa spetskompetenser, men inte bara det. Det krävs också större bredd och fler möjligheter till samverkan mellan olika forskargrupper.

Ove Sernhede hade gärna sett att fakulteten gått ännu längre och verkligen brutit ner den gamla strukturen.

– Varför just sex institutioner? Varför inte tre eller fyra? Varför ha en humanistisk och en samhällsvetenskaplig fakultet

överhuvudtaget? Gränserna försvårar ett samarbete. Forskare som sysslar med samma frågor hittar inte varandra och det blir ett väldigt revirpinkande när alla anslag och tjänster ska fördelas rättvist.

Samtidigt som humanisterna möblerar om har också universitetets ledning tagit fram en ny strategi för utbildning och forskning där framför allt fem profilområden pekas ut.

– Denna diskussion var vi helt omedvetna om när vi lade ner flera dagar på att diskutera Humanistiska fakultetens omorganisation. Det sättet att tänka hade behövts.

OM INSTITUTIONERNA blir större och färre förlorar fakulteterna sin roll, eftersom en viktig uppgift har varit att stötta de små institutionerna.

– Om fakulteternas ställning försvagas eller upphör måste det naturligtvis växa fram nya och andra organisationsformer som i grunden vilar på innehållsliga och tematiska principer.

Han tycker inte att det är fel med en stark central ledning men detta förutsätter att ledningen är demokratiskt vald, väl förankrad och lyssnar på vad som sker nere i organisationen.

– Universitetet måste ta ett samlat grepp och bana väg för stadens och regionens utveckling. Göteborg är en starkt segregerad stad. De senaste årtiondenas nyfattigdom och stigmatiserade bostadsområden är också en viktig angelägenhet för universitetet. Ute i förorterna finns en kreativitet och kompetens som vi måste ta vara på. Snedrekryteringen måste bromsas. Det finns så mycket att göra och då måste vi alla ro åt samma håll.

Ove Sernhede tänker sig en överordnad struktur med en samordnande funktion men som inte är fast som en fakultet. Den ska vara föränderlig och i samklang med samtiden.

Som ett första steg föreslår han ett samgående mellan humaniora och samhällsvetenskap.

»Som om vi skulle kunna spara oss ur krisen! Det är att börja i fel ände«

Hur organisationen konkret ska se ut har Ove Sernhede inga svar på.

– Jag är ingen organisationskonsult. Där förlitar jag mig på andras kompetens. Jag kan bidra med mina tankar kring hur universitetet kan organiseras utifrån teman och föra en diskussion om universitetets uppgift.

Ove Sernhede får ibland höra för att han är historielös och att förslaget att skrota fakulteterna skulle leda till en nivellering av disciplinerna.

– Inget kunde vara mer fel. Jag är själv historiker i botten och är helt övertygad om att man måste ha en grund i en disciplin. Men jag tror också att det är absolut nödvändigt att gå utanför sitt eget ämne, möta det främmande och lära av det. Den som är trygg i och kan sitt ämne har ingenting att frukta. Man måste ha sin utgångspunkt i det man lärt sig men man får inte bli så instängd att man inte kan tänka utanför de kategorierna.

OVE SERNHEDA var den förste i sin familj att läsa vidare. Han har gjort en lång resa men känner ändå att han står med båda fötterna på jorden. Alltid på de svagas sida. För honom är underdogperspektivet självklart, både när han talar om sin forskning om förortsungdomar och när han diskuterar universitetets framtidsfrågor.

– Det är bra att universitetet vill satsa på några starka profilområden men ledningen har inte alltid varit så bra på att stötta de idéer som kommer underifrån. Gräsrotsnätverken behöver stöd, allt nyskapande kommer inte uppifrån.

SITT EGEGT OMRÅDE, kulturstudier, eller cultural studies, beskriver han som ett mullvadsarbete i vardagen. Han började redan på 1980-talet då han som nyutbildad socionom drog igång rockprojektet *Låt tusen stenar rulla* om förortsungdomar, droger och kriminalitet. Sedan dess har han sysslat mycket med ungdomskultur och driver just nu ett projekt om skolan och den nya förortskulturen. De unga

som han följer sätter avtryck i sin samtid med rapmusik, teater, video och olika digitala former för historieberättelser. Det bildar ett slags gatans universitet, fjärran från de akademiska miljöerna i city.

HANS RUM LIGGER i korsningen mellan Läraregatan och Gibraltargatan, i gamla Vasa sjukhus, där musik- och filmvetare, esteter och genusforskare samsas och möts.

Invid dörren finns ett stort blädderblock fullklottat med ringar och pilar i olika nyanser. Det är omöjligt att urskilja vad det ska föreställa men Ove Sernhede förklarar att det handlar om den nya Västsvenska forskarskolan i kulturstudier, som ska starta våren 2009.

– **JAG AVSKYR POWER POINT** och overhead! Det är så tråkigt. När jag föreläser vill jag kunna skriva spontant.

Forskarsskolan har fått 250 000 kronor av rektor för att bygga upp ett samarbete mellan fem olika lärosäten i en mängd skilda ämnen, som också bidrar ekonomiskt. Doktoranderna blir antagna vid sina heminstitutioner.

– Men vi erbjuder dem ytterligare ett nätverk utöver moderinstitutionen. Det är vårt enda sätt att skapa en fungerande infrastruktur som går över fakultetsgränserna.

På samma sätt som Jan Ling och Sven-Eric Liedman vitaliserade sina ämnen och lockade studenter från många olika håll, vill Ove Sernhede att universitetet ska ställa nya frågor om mening och tillhörighet, vara en plats som hänger med i tiden.

– Vi kan inte längre läsa in oss i snäva fack, det krävs ett nytt universitet som är som en levande organism. Istället för en stenstod, oberörd av samhället runtomkring, bör universitetet vara som en karatemästare som hela tiden följer rörelserna i samtiden.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

fakta

Ove Sernhede

Ålder: 55 år

Yrke: Professor i socialt arbete, men arbetar med kulturstudier på institutionen för kultur, estetik och genus

Aktuell: Bygger upp en ny forskarskola i kulturstudier med fokus på relationen mellan urbana studier, kulturpolitik och medieforskning. Forskarsskolan innebär ett samarbete med Malmö högskola, Karlstads universitet, Högskolan Borås och Högskolan Väst och därutöver, förhoppningsvis, arkitektur (Chalmers), konsumtionsvetenskap (Handelshögskolan) samt kulturvård (Naturvetenskapliga fakulteten).

Säker metod med stor felmarginal

Walter Kutschera

Vad har majsätande indianer, ismannen Ötzi och egyptiska skrifter gemensamt?

Jo, de är alla exempel på hur fysiker, med hjälp av kolisotoper, kan hjälpa arkeologer att datera sina fynd.

Eller som den världsledande forskaren Walter Kutschera uttrycker saken: Naturvetenskap + humaniora = sant.

ALLA KÄNNER TILL att C14 används för att datera fornyfynd. C14 är en radioaktiv isotop som bildas i atmosfären genom strålning från rymden, med en halveringstid på 5 730 år. När organismer dör slutar de att ta upp kol. Detta innebär att man genom att mäta halten C14 kan räkna ut hur lång tid det gått sedan organismen levde.

– Tidigare trodde man att C14-mängden i atmosfären är konstant. Det var på sätt och vis tur, för hade man inte överskattat den här metodens säkerhet hade man kanske inte utvecklat den, förklarar professor Walter Kutschera från Universitet Wien. Han gästade institutionen för fysik i början av mars för att berätta mer om hur man med hjälp sönderfallande isotoper kan datera upp till 50 000 år gamla fynd.

– Senare forskning har dock visat att C14-halten varierar från tid till tid. Det innebär att flera fornyfynd fått dateras om.

ETT SÅDANT EXEMPEL är den så kallade ismannen Ötzi som hittades i Alperna 1991, alldeles på gränsen mellan Italien och Österrike.

– Först ansåg man att han måste ha levt för cirka 4 550 år sedan. En riktigare datering är nog att han är 5 100–5 300 år gammal. Men forskning på isotoper kan säga mer om ismannen. Till alla italienares glädje kunde man exempelvis visa att mannen kom från Italien, och inte från Österrike, som man först trodde. Genom att undersöka tandemaljen kan forskarna se vilken typ av vatten han druckit, och att han måste ha levt på Alpernas södra bergssluttningar.

DET ÄR INTE BARA C14-halten som är intressant för arkeologer utan också att det kol vi tar upp genom vår kost förekommer i två varianter, så kallade C3 och C4.

– Eftersom C4 finns i majs, som var inkaindianernas basföda, har man kunnat använda den för att undersöka deras utbredning i Peru. När de har lagt under sig något annat folk kan man genast se en ökning av C4 i benlämningarna och en minskning av C3 som bland annat finns i vete.

ÄVEN DEN MEST obehagliga forskning kan få konsekvenser som vetenskapen kan dra nytta av. Det visar undersökningar av halten C14 i celler hos nu levande människor.

– Mellan 1955 och 1963 provsprängde USA och Sovjetunionen en mängd atombomber, förklarar Walter Kutschera. Det innebär att mängder av C14 kom ut i atmosfären över hela jorden, som togs upp av växterna, och senare av människor och djur. Alla levande varelser på jorden har alltså en förhöjd mängd C14 i sina celler. Svenska forskare har använt detta för att mäta när olika celler i kroppen bildas och har bland annat kunnat visa att hjärnceller faktiskt också nybildas, vilket man inte tidigare trott.

C14-METODEN kan även leda till kontroverser. När inföll exempelvis det väldiga vulkanutbrottet på ön Santorini i Egeiska havet, ett utbrott som delade ön i tre delar?

– Enligt den gamla dateringen, som bygger på historiska dokument från Egypten, måste vulkanutbrottet ha skett cirka 1 500 f.Kr. Men enligt C14-metoden bör katastrofen istället ha inträffat runt 1 625 f.Kr. Man kanske tycker att hundra år hit eller dit kan kvitta. Men tänk om en framtida historiker skulle tänka så – och kanske skriva en artikel där Margaret Thatcher debatterar med Otto von Bismarck!

Eva Lundgren

Pengar för mer innovationer

◆ **Fler och bättre innovationer**, det är målet för GoINN – Göteborgs universitets och Chalmers satsning på ett samverkande innovationssystem. Med projektet bygger Chalmers och GU en gemensam plattform för att identifiera och stödja fler forskningsresultat med kommersiell potential.

I konkurrens med ett tjugotal andra lärosäten i landet har GoINN som ett av fem projekt beviljats stöd i det som heter VINNOVA:s Nyckelaktörsprogram.

– Det här är ett långsiktigt projekt som har finansiering i åtta år från VINNOVA men vi får också stöd av Västra Götalandsregionen och Innovationsbron, säger Stig Boström som är tillförordnad projektledare för GoINN.

Man kommer bland annat att erbjuda projektutveckling, affärsrådgivning, IP-kompetens och finansieringsmöjligheter. För en forskare eller innovatör kommer skillnaden i första hand bli en snabbare och mer professionell hantering av idén på vägen genom innovationsprocessen.

– När en idé kommer till GoINN kommer vi lättare att kunna se vilka behov som finns, var det behövs stöd och sedan slussa den vidare in i rätt miljö. Det blir ett effektivare, smidigare och mer komplett system, säger Stig Boström.

Ett första steg i arbetet är att få ihop de olika delprojekten inom GoINN.

– Någon gång under eller strax efter sommaren räknar vi med att vara i full gång, säger Stig Boström.

De fem projekten i VINNOVA:s Nyckelaktörsprogram kommer att dela på cirka 25 miljoner kronor årligen under åtta år.

Göran Patriksson prisas

◆ **Göran Patriksson**, professor i idrottspedagogik vid institutionen för pedagogik och didaktik, får 2007 års pris från Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande. Priset, som är det mest prestigefyllda inom idrottsforskning, är på 100 000 kronor och går till forskare som producerat "högkvalitativ forskning som bedöms vara av stort värde för svensk idrott".

Göran Patriksson är en av pionjärerna i Sverige vad gäller samhällsvetenskaplig idrottsforskning och har lett ett fyrtiotal forskningsprojekt inom en rad områden. Bland dessa finns ett projekt om skolans idrottsundervisning, barn- och ungdomsidrott, elitidrott och ungdomars stillasittande livsstil.

Företagsekonomi vid GU bäst i landet

◆ **Svenskt Näringslivs** samverkansenkät visar att Handelshögskolan ger den bästa utbildningen i företagsekonomi i landet om man ser till hur väl utbildningen samverkar med arbetslivet. Handelshögskolan intar en topplacering för såväl praktik som arbetslivsanknutna projekt- och examensarbeten.

Inom Handelshögskolans Partnerprogram finns idag drygt 40 företag som samverkar med skolan på olika sätt bland annat i seminarie- och uppsatsarbeten. Även gästföreläsare är ett vanligt inslag i de företagsekonomiska kurserna.

Svårt att följa upp etiska inköp

2008 verkar bli ett genombrottsår för etisk upphandling inom kommuner och landsting. Västra Götalandsregionen och Göteborgs Stad hör till föregångarna.

Göteborgs universitet ligger steget efter.

– **DET FINNS EN HEL DEL** oklarheter om vilka kriterier som ska gälla vid etisk upphandling, säger Eddi Omrcen, miljöchef vid Göteborgs universitet. Vi avvaktar de processer som pågår inom kommunen, där juristerna arbetar för att ta fram sådana kriterier. När det är gjort vill vi gärna ta del av deras slutsatser.

Göteborgs Stad har alltså beslutat att pröva etisk upphandling i större skala. En arbetsgrupp kommer under våren att ta fram ett förslag på hur den etiska upphandlingen inom kommunen ska gå till. Tidigare har bara trafikkontoret arbetat efter sådana riktlinjer, bland annat vid import av gatsten.

– En av de viktigaste frågorna är hur man kan övervaka efterlevnaden av de krav man ställer på leverantörerna, säger Eddi Omrcen.

BAKGRUNDEN ÄR ATT DET IDAG ställs högre krav på myndigheter och organisationer att ta hänsyn till konsekvenserna för människor och miljö vid offentlig upphandling av varor och tjänster. De uppköpare som redan handlar etiskt kräver att leverantörerna ska leva upp till FN-organet ILO:s åtta kärnkonventioner. Dessa garanterar bland annat rätt att organisera sig fackligt och förbjuder tvångsarbete, straffarbete och diskriminering. Det kan också handla om arbetsmiljö, minimilöner, socialförsäkringar och liknande.

Men ett stort problem är alltså hur man ska kunna övervaka den här typen av etiska krav. Hur ska en enskild köpare till exempel kunna kontrollera arbetsmiljön på ett företag i något av världens fattiga länder?

Denna problematik är anledningen till att etiska hänsynstaganden inte kommit med i universitetets inköbspolicy, enligt upphandlingschefen Johan Pettersson.

– Vi diskuterade möjligheten men kom fram till att uppföljningen är svårhanterlig, säger han. Vi har små möjligheter att kolla upp om företag följer konventionerna.

ETT ANNAT PROBLEM är att det saknas lagstiftning som reglerar alla olika aspekter:

– Vid upphandlingar ställer vi alltid frågor till leverantörerna om deras jämställdhetsarbete, arbetsmiljö, etik och säkerhet. Men förutom när det gäller jämställdheten, där vi har jämställdhetslagen att luta oss emot, kan vi inte diskvalificera någon för att de brister på de andra punkterna. Däremot har det alltså hänt att vi krävt en upprättad jämställdhetsplan hos

GU köper Rättvisemärkt kaffe men tillämpar inte i övrigt etiska riktlinjer vid inköp. Bilden visar Ana Sanchez vid en kaffebuske. Foto: Rättvisemärkt.

vissa företag innan vi slutit avtal med dem.

Och även om det ställs särskilda krav på offentliga myndigheter som universitet så skiljer sig inköpsmönstret en del från landsting och kommuner, menar han:

– Vi köper inte kläder och livsmedel i samma utsträckning som landstingen gör. Fast visst skulle man kunna ställa etiska krav vid inköp av exempelvis kontorsmaterial och datorkomponenter. Jag och mina medarbetare vid upphandlingsenheten är engagerade i de här frågorna, följer debatten och tycker det är viktigt att universitetet verkar för en hållbar samhällsutveckling.

Trots att det saknas övergripande beslut så har GU tagit konkreta etiska hänsyn vid två upphandlingar. Det handlar dels om det Rättvisemärkta kaffet, dels om kapitalförvaltningen, där GU ställer krav på etiska och miljömässiga hänsyn vid placeringar.

I HANDLINGSPLANEN för miljö och hållbar utveckling 2007–2010 har miljöenheten dessutom fått i uppdrag att undersöka möjligheterna för GU att bli ett Fair Trade University. Man ska också utreda om

GU-shoppen kan utökas och om det kan bli tvingande för fakulteterna att beställa miljömärkta kontorsvaror och livsmedel därifrån.

– Jag har kontaktat organisationen Rättvisemärkt men fått beskedet att vi inte kan certifieras som Rättvisemärkt universitet. De prioriterar idag arbetet med städer, Fair Trade Cities, och menar att även om trycket på dem är hårt även från andra håll så maktar de inte med det just nu, säger Eddi Omrcen.

– Därför ligger bollen hos mig just nu att jobba vidare med frågan. Om vi inte kan få denna certifiering kan vi istället försöka ta fram en policy för sociala krav vid inköp. Därför kommer kommunens jurister att bjudas in till ett möte med miljö- och upphandlingsenheterna när de jobbat fram sitt förslag till kriterier. Och det hoppas vi kan bli någon gång under våren.

Lena Olson

fakta

GU är som enda universitet i världen miljöcertifierat enligt både europeiska och internationella standarder.

Bra men orealistiska förslag

Med viss tvekan godkänt. Så kan man sammanfatta GU:s remissvar på Dan Brändströms utredning Resurser för kvalitet.

– Mycket som står där är bra. Men frågan är om förslagen verkligen leder till ökad frihet och förbättrad kvalitet, säger planeringsdirektör Per-Erik Eriksson.

IDAG GES ANSLAGEN till universitet och högskola i två anslag, ett för grundutbildning och ett för forskning och forskarutbildning, ofta benämnt fakultetsanslaget. Utredningen föreslår att en del av fakultetsanslaget ska föras över till utbildningen, till en så kallad Utbildningsram. Utbildningsramen ska bestå av två lika delar, en fast och en rörlig. Den rörliga ska vara beroende av antalet helårsstudenter och helårsdoktorander. Dessutom tillkommer en tilläggsersättning på tre nivåer som i princip ersätter nuvarande indelning i utbildningsområden inom grund- och avancerad nivå. Inom forskarutbildningen kommer tilläggsersättningar på två nivåer.

FORSKNINGEN KOMMER att hamna i den så kallade Forskningsramen. Budgeten

blir ungefär hälften så stor som idag, efter att doktorandutbildningarna med mera lyfts ut.

– Det innebär att rörelsefriheten när det gäller forskningsfinansiering minskar betydligt, något som kan försvåra för nya forskningssatsningar, påpekar Per-Erik Eriksson. Och om forskarutbildningen förs ihop med grundutbildningen kan det betyda att den uppfattas som mindre viktig och därför prioriteras lägre av externa finansiärer. Men å andra sidan, eftersom högskole- och forskningsminister Lars Leijonborg gått ut med att en procent av BNP ska gå till forskning, tror jag knappast att en reform som i ett slag minskar anslaget till hälften kommer att genomföras.

HUR MYCKET AV ANSLAGEN som i praktiken ska gå till forskning respektive utbildning verkar lärosätet självt få bestämma, enligt förslaget.

– Det låter alldeles utmärkt. I vårt remissvar framför vi att universitetet måste få frihet att självt besluta om sådan fördelning. Men återigen ställer jag mig tveksam till om staten verkligen kommer att släppa det styrmedel som fördelningen av pengar innebär.

FÖR GU:S DEL BERÄKNAS förslaget betyda att anslaget sammanlagt höjs med 255 miljoner kronor per år.

– Men den beräkningen bygger på siffror från 2006, påpekar Per-Erik Eriksson. För att komma dit behöver vi öka utbildningsverksamheten med 800 helårsstudenter och som det verkar även drygt 100 helårsdoktorander. I dagens läge verkar inte detta särskilt troligt.

Enligt förslaget ska den lägsta ersättningen för en helårsstudent vara 55 000 kronor per år. Det innebär en välkommen höjning för studenterna inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området.

– Men också en sänkning för alla andra studenter! Visserligen äger lärosätet rätt att självt bestämma över fördelningen mellan ämnen men erfarenheten visar att man ofta rättar sig ungefär efter statsmakternas tilldelning. Dessutom bör man komma ihåg att endast hälften av de här pengarna hör till den rörliga delen, det vill säga är beroende av antalet helårsstudenter eller doktorander.

Eva Lundgren

fakta

Resursutredningen föreslår bland annat ett samlat anslag för utbildning och forskning, fördelat på två ramar. 50 procent ska vara basanslag och 50 procent rörlig resurs relaterat till resultat och kvalitet. Vetenskapsområden liksom ämnesprisrapporter avvecklas som grund för anslagstilldelning.

Från och med 2010 föreslås en övergång till fyraåriga planerings- och tilldelningsperioder.

Resultatet och kvaliteten påverkar den rörliga delen nästkommande fyraårsperiod.

Basresursen påverkas med ytterligare fyra års fördröjning av förändringar av ovanstående.

Anslagsökningen för GU blir inte så stor som beräknats. Istället för 255 miljoner kronor extra per år kommer GU att få cirka 185 miljoner kronor mer. Den lägre siffran beror på att studentantalet gått ner sedan mätningen 2006.

Lägsta ersättning för helårsstudent föreslås vara 55 000 kronor per år där hälften är fast och hälften en rörlig del. Det innebär en förstärkning av hum-samområdet.

”Inte ens ett tack för alla år på universitetet”

När etnologiprofessor Birgitta Skarin Frykman gick i pension i vintras fick hon som alla andra ett standard-formulerat beslut om entledigande.

– Varför måste sådana brev vara så opersonligt och kyligt formulerade? undrar hon.

BESLUTET, SOM VAR utfärdat av Humanistiska fakulteten, löd i sin korthet: ”Med anledning av att Du har beviljats ålderspension fr.o.m den 1 februari 2008 entledigas Du från Din anställning som professor i etnologi, särskilt europeisk vid etnologiska institutionen fr.o.m. nämnda tidpunkt.”

Förutom fakultetens underskrift var brevet även signerat av rektor Pam Fredman.

– Jag blev jätteledsen. Det kändes som en kniv gick i hjärtat på mig. Är det så här man blir behandlad efter att ha varit på universitetet sedan 1971? Det var det mest kortfattade brev jag har varit med om och jag undrar om de gör så här överallt på universitetet, säger Birgitta Skarin Frykman, som är väl medveten om att det inte var personligt menat utan frågan om standardformuleringar.

Hon tycker ändå att det är anmärk-

Trots kyligt formulerat myndighetsbeslut är Birgitta Skarin Frykman mycket glad för den uppskattning som institutionen visade.

ningsvärt att beslutet varken inleds med tilltals- eller avslutningsfras.

– Man behöver inte skicka blommor eller skriva en personlig tackfras, men lagom hövlighet och vänlighet räcker

långt. Exempelvis kan man skriva ett tack för de år man har arbetat på universitetet.

BIRGITTA SKARIN FRYKMAN jämför med ett liknande brev som hon fick för ett mindre styrelseuppdrag för Statens museer för världskultur, underskrivet av kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth. I brevet framförs ett tack för ”värdefulla insatser i styrelsen”.

– Se där. Det behöver inte vara mer än så men hur man formulerar sig betyder mycket.

ENLIGT CHRISTER FLODIN på Humanistiska fakulteten ställer beslutet krav på en formalitet som är rättvis för alla.

– Jag har inte fått några reaktioner på detta hittills, men det är möjligt att det kan formuleras på ett mindre strikt sätt. Det är dock viktigt att beslutet är tydligt och det kan vara bättre med ett neutralt beslut än att skriva något personligt som inte stämmer. Men rektor har ju möjlighet att skriva några personliga rader om hon vill, men som tjänsteman kan jag inte hitta på några andra formuleringar än de som representerar myndigheten.

Christer Flodin påpekar att det personliga firandet får institutionen eller fakul-

teten svara för. Dessutom avtackas alla professorer som går i pension i en särskild årlig ceremoni som arrangeras av rektor.

ÄVEN PAM FREDMAN har svårt att se hur hon kan skriva något personligt till alla professorer.

– Jag känner förstås inte alla professorer som går i pension. Det finns krav på att det ska vara en formell handling, samtidigt finns det ingen anledning att vara överbyråkratisk. Om Birgitta Skarin Frykman uppfattar beslutet på det viset får vi se hur vi kan ändra på vissa formuleringar utan att ge avkall på formaliteten.

GU JOURNALENS GENOMGÅNG visar att beslut om entledigande ser olika ut vid universitetet, även om ordalydelsen i princip är densamma. Det normala är att beslutet är delegerat till dekan. Ett exempel på det som Birgitta Skarin Frykman efterlyser kommer från Naturvetenskapliga fakulteten, som vill ”tacka för de gångna årens arbetsinsatser”. Beslutet avslutas med vänlig hälsning och underskriften ”David” i svart bläck.

Allan Eriksson

Unikt arkiv som blivit gränslöst

Mingel från invigningen av jubileumsutställningen Kvinnohistoriska samlingarna 50 år den 7 mars. Invigningstalare var rektor Pam Fredman samt Ulla Holm, professor i genusvetenskap. Utställningen visas på Centralbiblioteket.

I år fyller Kvinnohistoriska samlingarna 50 år!

Det firas med en jubileumsutställning som invigs i samband med internationella kvinnodagen.

DET BÖRjade som ett privat initiativ 1958 då de tre eldsjälarna Eva Pinéus, Asta Ekenvall och Rosa Malmström startade stiftelsen Kvinnohistoriskt arkiv. Syftet var att samla in arkivmaterial från kvinnoorganisationer och kvinnorörelse, förteckna litteratur om kvinnor och starta en förlagsserie, Kvinnohistoriskt arkiv, för att underlätta för kvinnliga forskare att publicera sina verk.

Sedan dess har verksamheten vuxit enormt. På 1970-talet övertogs ansvaret av Universitetsbiblioteket och då tillkom namnet Kvinnohistoriska samlingarna. 1997 kom utnämningen till nationellt ansvarsbibliotek för kvinno-, mans- och genusforskning. Idag finns – förutom den stora handskriftsamlingen med brev och

manuskript från författare som Barbro Alving, Eva Moberg och Sonja Åkesson – bland annat litteraturlöslagen Kvinnsam och avhandlingsdatabasen GENA.

– Vi är förstås väldigt stolta och glada över att förvalta det initiativ som togs av några envisa och framåtblickande kvinnor, säger föreståndare Inger Eriksson. Asta Ekenvall hade nog inte trott att en sådan här verksamhet fortfarande skulle behövas idag, utan att kvinnoperspektivet vid det här laget skulle vara införlivat i forskningen. Men behovet kvarstår alltså.

HUR SER DÅ närmaste framtiden ut?

– Vi planerar en jubileumskonferens om genus och bibliotek som ska hållas i vår, säger Inger Eriksson. Dessutom kommer vi att arbeta fram en ny databas, GREDA, med uppgifter om svenska genusforskare. Dessutom håller vi på med en ansökan om ett kvinnohistoriskt lexikon tillsammans med Lisbeth Larsson, professor i litteraturvetenskap.

En ny webbportal om kvinnor och arbete lanseras nu av Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitetsbibliotek.

– Portalen är ett led i vårt arbete med att dokumentera den svenska kvinnorörelsens historia, säger föreståndare Inger Eriksson.

– **VI HOPPAS ATT WEBBPLATSEN** blir till nytta för studenter och lärare vid gymnasier, folkhögskolor, universitet och högskolor. Att den kan fungera som en läromodul och användas i undervisningen. Men vi vänder oss givetvis också till alla andra som är intresserade av kvinnohistoria.

Den nya portalen innehåller en nyskriven historik om hur kvinnors deltagande i arbetslivet har utvecklats från industrialiseringen och framåt. Historiken har skrivits av Ulla Wikander, som är professor i ekonomisk historia, och övriga texter av Berith Backlund och hennes kollega Anna Sjödahl Hayman.

– Tonvikten ligger på 1800-talet och tidigt 1900-tal. Kvinnor har alltid arbetat, vare sig det handlat om hemarbete, välgörenhetsutövning eller som fria eller anställda yrkesutövare. Ofta har det handlat om oavlönat arbete. Efter hand har kvinnor fått tillträde till allt fler yrken, säger Berith Backlund.

I PORTALEN PORTRÄTTERAS också kvinnor som varit framträdande inom olika yrkesområden och facklig verksamhet. Några av dem är den socialistiska agitatorn Kata Dalström, yrkesinspektören och första kvinnliga riksdagsledamoten Kerstin Hesselgren och författaren och undersökande journalisten Ester Blenda

1. Sömnadslektion, Marholmen 1926.

2. Tobaksmonopolets fabrik i Stockholm 1920-talet.

3. Tobaksmonopolets daghem i Stockholm startat 1917.

Bilderna är hämtade från portalen Kvinnor i arbete.

Nordström, som skrev om pigornas arbetsförhållanden.

– Alla var aktiva i kampen för arbete och bättre arbetsförhållanden för kvinnor, säger Berith Backlund.

SOM EXEMPEL PÅ arbetaryrkena presenteras bland annat källmaterial från Svenska Tobaksmonopolet, som omfattade ett stort antal tobaksfabriker där många kvinnor arbetade. Men här finns också material från Föreningen kvinnor i statens tjänst och Yrkeskvinnors klubb samt dokumentation om den så kallade behörighetslagen 1923, som gav män och kvinnor samma behörighet till statlig tjänst.

Ideellt arbete, som har varit ett viktigt område för kvinnors verksamhet, illustreras med material från Sällskapet för upp-

muntran av öm och sedlig modersvård, ett välgörenhetssällskap som faktiskt lever kvar än idag.

– Välgörenhet, hjälp till sämre lottade, har gamla anor och har alltid varit öppet för kvinnor som haft tid och ekonomisk möjlighet att ägna sig åt denna typ av verksamhet, säger Berith Backlund.

SEDAN TIDIGARE FINNS portalerna "Kärlek, makt och systemskap", om 1960- och 1970-talens kvinnorörelse, "Kvinnors kamp för rösträtt" och "Kvinnors kamp för kunskap". Alla mycket välbesökta, enligt bibliotekarierna.

Och givetvis smids planer på ännu en portal.

– Den ska handla om kvinnor och fred och bygger på arkivet vi fått av

Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet. Alla våra portaler utgörs av material som finns i Kvinnohistoriska samlingarna, säger Inger Eriksson.

Lena Olson

fakta

Mer om kvinnohistoria:

I portalen Kvinnor i arbete, <http://www.ub.gu.se/kvinn/portal/arbete/index.xml>, finns cirka 280 fotografier, främst från Svenska Tobaksmonopolet och från Kerstin Hesselgrens samling.

De övriga kvinnohistoriska portalerna hittas på: www.ub.gu.se/kvinn/portaler

Teknikern arbetade mer än 250 timmar i sex veckor för att montera orgeln på National University of Arts i Seoul. Utöver lön och utlandstraktamente fick han ut drygt 120 000 kronor i övertid, men det blev 50 000 kronor för mycket. Bilden är från Kopparbunken på Chalmers, där orgeln i nordtysk barockstil från början byggdes.

Hela uppdraget räknades som övertid

En tekniker fick rycka ut och montera klart en orgel i Sydkorea. För det blev han lovad övertid för all utlandstjänstgöring. Av misstag fick han utbetalt samma belopp två gånger. Fast ingen upptäckte felet.

DET VAR FÖRST NÄR internrevisionen gjorde en granskning av lönehanteringen vid hela universitetet ett år efteråt som det upptäcktes att samma övertid utbetalats två gånger. Varken på GoArt eller på Konstnärliga fakulteten ringde någon alarmklocka.

– Hur kan man betala ut så stora belopp två gånger utan att någon märker det? undrar internrevisor Björn Utberg.

Teknikern, som har en deltidstjänst på 60 procent, arbetade totalt mer än 260 timmar i Sydkorea vintern 2005. Nästan alla dagar i 1,5 månad, mestadels kvällar och nätter, eftersom han inte fick tillgång till lokalen där orgeln skulle monteras på

dagtid. I snitt jobbade han 10–12 timmar per dag.

För det blev han lovad övertid för hela utlandsjobbet.

Han fick utbetalt övertidsersättning och OB-tillägg på drygt 50 000 kronor i mars 2006. Men om inte konstnärliga fakultetskansliet hade stoppat övertidsrapporten och räknat om så kunde det ha blivit betydligt mer. All tid kan inte, enligt avtal, räknas som övertid. Trots det gjorde GoArts ledning en extra utbetalning på 21 000 kronor.

MÅNADEN EFTERÅT fick teknikern av misstag utbetalt lika mycket som i mars. Alltså fick han utöver ordinarie lön och utlandstraktamente ut drygt 120 000 kronor, varav 50 000 kronor för mycket.

– När man går igenom en övertidsrapport ska en bock sättas ut för att verifiera en kontroll och för att undvika att samma underlag används till ytterligare en

utbetalning, men det har missats här, säger Björn Utberg, som ändå tycker att det finns förmildrande omständigheter. En av lönehandläggarna var deltidssjukskriven vid tidpunkten.

BJÖRN UTBERG är dock kritisk till att så vidlyftiga löften om övertid överhuvudtaget kan ges.

– Vi har avtal och regler för hur övertid ska rapporteras. Ett krav är att all övertid är beordrad. Det kan man själv inte bestämma och man kan inte betala ut övertid hur som helst.

MOA HAGA, kanslichef på Konstnärliga fakulteten, har svarat på internrevisionens kritik och konstaterar att en återbetalningsplan nu har upprättats.

– Jag har inte fått någon riktigt bra förklaring till hur det kunde bli så fel. Det har varit en ganska trasslig historia, men det viktigaste är att ingen har gjort något med

uppsåt utan det har skett en del misstag.

Men hur kom det sig att teknikern inte reagerade?

– Det var så många turer och mycket övertid att han trodde att han hade fått rätt belopp.

MOA HAGA FÖRKLARAR att fakulteten nu ser över det administrativa stödet så att även små enheter har tillgång till rätt kompetens för ekonomihandläggning.

Inte heller nuvarande avdelningsföreståndare på GoArt, Johan Norrback, har någon bra förklaring till hur ledningen kunde lova övertid för hela utlandsvistelsen.

– Detta var före min tid, men ibland måste man hitta olika överenskommelser. Principen är att den här personen är anställd som tekniker på 60 procent och det ingår inte i hans normala tjänstgöring att arbeta utomlands.

Allan Eriksson

Ny luvtröja med GU-logga

Finns i storlekar S–XXL
Pris 275 kr (inkl. moms)
kan beställas från GU-shopen
på www.gushop.adm.gu.se
eller köpas på något av
försäljningsställena
för profilvaror

Universitetets USB-minne 1GB

USB-minnet med nya loggan kan beställas
på www.gushop.adm.gu.se

eller köpas på något av försäljningsställena för profilvaror:
GU-shopen på Medicinaregatan 20C, receptionen i Vasaparken, receptionen
på Konferenscentrum Wallenberg, samt på Jonsereds herrgård och i Ågrenska villan.

Stora lokaler står tomma – till vilken nytta?

I Haga, på Humanisten och vid Pedagogen – överallt gapar tomma bänkar på bästa föreläsningstid. Lokalerna utnyttjas mycket dåligt, visar en ny undersökning.

DE FLESTA STÖRRE undervisningslokaler med mer än 50 sittplatser används mindre än halva tiden. Visserligen finns det undantag, bland annat konsertsalen på Artisten och flera föreläsningssalar på Sahlgrenska akademien, men i snitt ligger beläggningen på 30–40 procent.

Ändå har undersökningen gjorts vid tidpunkter då lokalerna borde ha varit som mest uppbokade, mellan klockan 8 och 16 under hela höstterminen 2007.

– Med reservation för att bokningsrutinerna inte är de bästa är det ändå väldigt låga siffror. Lägg dessutom till att lokalerna utnyttjas ännu mindre på vårterminen och står helt tomma under loven, förklarar utredaren Anders Granberg, sekreterare i arbetsgruppen som fick i uppdrag att hitta nya modeller för universitetets undervisningslokaler.

ETT SKÄL TILL att utredningen gjordes var för att man trodde att det rådde brist på stora lokaler. Nu visar det sig alltså att det är precis tvärtom.

– Vi blev lite chockerade över att det är så dålig beläggning på vissa håll, medger Gunilla Bornmalm-Jardelöw, ordförande i gruppen och prodekan vid Handelshögskolan. Men efter reformen Resurs 07, som innebär att fakulteterna får betala för sina egna lokaler, har vi fått ett tydligare ägarskap till lokalerna än tidigare, vilket bland annat betyder att man också vill bestämma över lokalernas användning.

UTREDNINGSGRUPPEN föreslår att alla lokaler med mer än 50 platser blir gemensamma för hela universitetet. Man föreslår också ett gemensamt bokningssystem som ska skötas av fastighetsavdelningen och som ska vara öppet för alla inom universitetet som har behörighet. De flesta använder redan idag Time Edit, men det är ett system som Sahlgrenska akademien inte tycker är tillräckligt bra.

– Vi har ett väl fungerande system som tillåter preliminärbokningar, förklarar vicedekan Karin Kjellgren. Men om Time Edit går att anpassa till våra behov tycker jag att det är bra med ett gemensamt system.

Hon stödjer förslaget att större lokaler blir gemensamma och att man kan använda andra lokaler än fakultetens.

Både dekan David Turner och prodekan Gunilla Bornmalm-Jardelöw tycker att det är en bra idé att stora föreläsningssalar blir en gemensam resurs.

– Särskilt på avancerad nivå utvecklas samarbetet över fakultetsgränserna, då är det bra om vi kan utnyttja varandras lokaler. Redan idag använder vi Handels föreläsningssalar när våra inte räcker till.

KARIN KJELLGREN MENAR att undervisningslokalerna borde ha en beläggning på cirka 60–70 procent, men dit är det långt kvar.

– Vi måste använda dygnet bättre, exempelvis genom att ha undervisnings-

perioder i moduler. Man bör börja redan klockan 8 på morgonen. Outnyttjade lokaler kostar mycket pengar, som borde läggas på fler lärare istället.

Även David Turner, dekan på Naturvetenskapliga fakulteten, ställer sig positiv till att stora lokaler blir gemensamma. Däremot är han skeptisk till siffrorna.

– Många använder sig inte av det digitala bokningssystemet utan skriver upp sig på lappar vid dörren istället. Därför blir siffrorna missvisande. Men i princip tycker

jag att det vore bra om vi kunde utnyttja lokalerna bättre. Om vi har överkapacitet måste vi självklart minska på antalet lokaler. Pengarna kan ju användas till annat.

David Turner tycker att naturvetarna och medicinerna har särskilt goda möjligheter att dela på lokaler i området kring Medicinareberget. När det gäller mindre rum kan dessa med fördel användas som grupprum för studenterna då ingen undervisning är bokad. Så gör flera institutioner idag.

INTE HELLER Anneli Scherman, kanslichef på Pedagogen, tror på undersökningens siffror.

– Enligt vår statistik ligger beläggningen på cirka 50–60 procent. Många av våra studenter har barn och därför kan inte undervisningen börja förrän klockan 9 eller 10 på morgonen, vilket förklarar varför många lokaler står outnyttjade. Och på fredagar är det nästan tomt här, men det är det väl överallt på universitetet.

Hon menar att fakulteten måste ha utrymme för att på sikt kunna inhysa institutionen för arbetsvetenskap som nu ligger på Brogatan, och rektorsutbildningen på Erik Dahlbergsgatan.

– En del föreläsningssalar kan säkert byggas om till kontorslokaler. Men vi är inte så pigga på att föra över allt till

Föreläsningssalen på Artisten har en beläggning på 33 procent, visar studien.

fastighetsavdelningen. Om det inte blir mycket billigare med ett nytt centralt system förstås.

GUNILLA BORNMALM-JARDELÖW påpekar att undervisningsbehovet varierar under terminen, i början vill man ofta ha genomgångar med stora grupper medan det blir mer grupparbete längre fram.

– Men med fler interaktiva moment i undervisningen behövs inte så stora föreläsningssalar. Jag efterlyser också en större flexibilitet och öppenhet så att man kan boka in sig någon annanstans.

NU SKA FÖRSLAGET ut på remiss.

Hur ställer sig Handelshögskolans ledning till förslaget som innebär ökad centralisering?

– Man gjorde ju inte direkt vägen, men i praktiken tror jag inte att det blir så stor skillnad. Vi kommer även i fortsättningen att bedriva större delen av undervisningen på Handels. Fördelen är att vi kommer att få en större överblick. Med ett gemensamt system kan man se vilka lokaler som inte efterfrågas och som man skulle kunna omdisponera eller rent av göra sig av med, säger Gunilla Bornmalm-Jardelöw.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

Wallenberg kritiseras igen

Går inte att boka i förväg, dyrt och låg beläggning. Det riktas hård kritik mot Wallenbergsalen i utredningen om GU:s lokaler.

Men argumenten är osakliga, hävdar avdelningschef Lars-Göran Sandgren, som påpekar att Wallenberg i första hand är en konferensanläggning.

ENLIGT UNDERSÖKNINGEN är beläggningen väldigt låg på Wallenbergsalen, knappt 30 procent.

– Men det stämmer inte. Jag förstår inte hur man fått fram uppgifterna. Enligt vårt underlag har vi en beläggning på cirka 40 procent och det är inte så dåligt jämfört med andra anläggningar på stan, säger Lars-Göran Sandgren. Han är märkbart irriterad över att konferenscentrumet återigen ifrågasätts trots att det inte ingick i arbetsgruppens uppdrag.

Han hänvisar till ett rektorsbeslut som fastställer att Wallenbergsalen i huvudsak ska vara ett gemensamt konferenscentrum. I de fall undervisning ges får det inte störa stora konferenser eller kongresser och då tas en avgift ut.

– Det framgår av donationsvillkoren, så det är ingenting vi bara kan ändra.

MEN DAVID TURNER påpekar att Naturvetenskapliga fakulteten ibland måste hyra in sig på lokaler utanför GU, trots att det finns en lokal som rymmer 300 personer som står tom.

– Att Wallenberg utnyttjas dåligt tycker jag är bekymmersamt. Problemet

är att det inte går att boka Wallenberg tidigare än en månad i förväg och vi måste planera våra scheman långt innan dess. Dessutom är det alldeles för dyrt att hyra in sig där. Det verkar som att Wallenbergs externa konferenser sätts framför kärnverksamheten vid GU, som är utbildning och forskning.

MEN LARS-GÖRAN SANDGREN menar att universitetet också har en tredje uppgift, där bland annat konferenser ingår, och att man blivit mycket mer restriktiv med externa gäster som inte faller under begreppet samverkan.

– Dessutom förstår jag inte varför Wallenberg skulle ingå i ett gemensamt

bokningssystem när utredningen föreslår undantag för Arvid Carlssonsalen på Sahlgrenska akademien. Däremot kan jag inse behovet av riktigt stora undervisningslokaler. Vi har funderat på att släppa måndagar för undervisning eftersom det nästan alltid står tomt då. Då skulle man också kunna boka in sig långt i förväg. Idag kostar det ingenting att arrangera interna konferenser och seminarier på Wallenberg. Pengarna tas ur donationen.

– Däremot kostar det 7 000 kronor per dag för undervisning, förklarar Lars-Göran Sandgren. Det måste vi ta ut för att verksamheten ska gå ihop.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

Ny engelsk broschyr finns att beställa på www.gu.se

Högskolan är vårt område

- AKADEMISK FRIHET!
- PROFESSIONELL IDENTITET!
- SKYDD!
- INFLYTANDE!
- TRYGGHET!
- SPETSKOMPETENS!
- GEMENSKAP!
- RUTTVISA!
- SOLIDARITET!
- LÖNEFÖRHANDLAR!

SULF GÖTEBORG

Sveriges universitetslärarförbund
Göteborg, 031-786 10 77
www.sulf.fack.gu.se

Han hackar sig in i modevärlden

Otto von Busch är en hacker i modevärlden. Precis som vanliga hackare ogillar han inte det han bryter sig in i, han älskar det. Han vill att vi ska lita till oss själva och bli delaktiga i skapandeprocesserna. Hans events är en del av doktorsavhandlingen om modeteori och utspelar sig på så skilda platser som ett estniskt mentalsjukhus, en nedläggningshotad norsk skofabrik och ett galleri i Istanbul.

TEXT Kajsa Asklöf | FOTO Hillevi Nagel

FRISYREN ÄR EN MOHAWK och jackan en egendesignad omsydd kostym från second hand. På fingret sitter en guldring med ett adelsmärke och namnet har ett särskiljande von mellan för- och efternamn. Dialekten är mjukt sydsvensk och idéerna i hans huvud många.

Han är en designer och doktorand som har roligt mest hela tiden med sitt forskningsfält inom en otyglad del av modevärldens ytterområden.

– Jag vill se hur mode, som normalt anses ha ett ytligt värde, kan användas för att förändra våra liv. Hackare motsätter sig inte systemet utan maktförhållandena inom strukturen.

Referenser hittar han i gratisprogrammet Linux, hos befrielseologerna i Sydamerika samt i rymdvärldens slashfiction. Mannen som skapade Linux uppskattar Bill Gates insats men vill ge fler människor möjlighet att använda systemet.

»Gränssnittet är en linje mellan aktörer men det är också en krigsfront. Det står mellan mig och systemet där kläderna är vapnen«

DE STORA FÖRETAGEN, med ett stratifierat maktsystem, liknar Otto von Busch vid stora katedraler, medan basarer bäst beskriver det han kallar open source-mode där källkoden är öppen och gratis. Han tycker inte att vi ska lämna tolkningsföreträdet och agendan enbart till ikonfigurerna, och gör därför det han kan för att få människor att börja förändringsprocessen genom att själva sätta sig vid symaskinen. Helst efter att först ha rotat längst in bland ratade plagg i garderoben. Till hjälp har han skrivit en slags kokbok i hur man redesignar gamla kläder. Den har ingen copyright, utan copyleft och är gratis till alla som vill ha den.

– Det är en recyclopedia med recyclingsrecept om hur du bygger om dina kläder. Klipp här. Sprätta där. Jag kan inte sy mer än de flesta kan och återvinner man så slipper man oftast de komplicerade delarna som fickor, linning och gylf.

Oftast har skapandet föregåtts av en tur till second hand-affären där han kan tvinga sig att köpa minst fem av de slaskreavorer som finns kvar. Oftast kostar de omkring en tia styck.

– Det är mest bisarra grejor och det känns som om ens eget jag har sträcks ut lite. Jag brukar samla på hög och sy om det som terapi.

Ibland utför han sin förändrings- och skaparprocess tillsammans med andra doktorander och kan tillbringa en helg på HDK med lyckligt skapande vid symaskinen.

– Det är ett billigt nöje och vi har jätteskoj ihop. Symaskinen är den maskin som en gång skulle befria hemmafrun men som nu används som förslavande verktyg i sweatshoppar. Hacking är ett konstruktivt motstånd.

OTTOS FÖRHÅLLANDE TILL MODET är kärleksfullt men ambivalent. Han uppskattar den förändring som mode erbjuder. Du kan bli någon annan eller ännu mer dig själv. Du kan välja kläder som berättar om ditt framtida jag.

– Mode erbjuder fantastiska möjligheter men har också dåliga aspekter. Det är ett diktat och ett hierarkiskt system där det är svårt att hitta ett eget förhållningssätt. Mode är inbyggt i statusstressen.

Otto menar att vi låter modet leva genom en delegationsprocess. Vi låter modeikonerna göra produkter som ska ge oss mer status. För att kunna göra det måste vi arbeta hårt på tråkiga jobb och sedan avträka oss genom konsumtion.

– Jag betalar Louis Vuitton för att jag ska bli tuffare och delegerar tjänsten att bli sedd. Om du inte vill arbeta övertid för att spendera 20 000 på en väska kan du virka den. Då lär du dig ett hantverk samtidigt som du får en väska. Kan jag inte laga min cykel så måste jag lämna in den. Om jag har kunskapen så har jag valet. Do-it-yourself handlar om att öppna ett handlingsutrymme i världen.

Före industrialismen förväntades vi inte köpa färdiga produkter från hängaren som vi gör nu. Nu har vi möjlighet att omskapa oss själva och se ut som Paris Hilton. Många känner att de borde göra något med sig eftersom möjligheten nu finns.

– Vi behöver återta författarrollen. Det handlar om en omförhandling av gränssnittet mellan det privata och det offentliga, mellan konsumtion och produktion.

Gränssnittet är en linje mellan aktörer men det är också en krigsfront. Det står mellan mig och systemet där kläderna är vapnen.

MODEOFFER ÄR DEN som inte själv har lärt sig läsa modets koder utan är utlämnad att matcha innehållet i plånboken med det färdiga utbudet i affärerna. Istället för att som en lydig konsument gå till affären och köpa nya kläder som ska se ut som 1980-tal, kan vi gå direkt till second hand och inhandla ett original. Det är att tolka samtidsmodet genom gamla kläder.

– Du gör ett estetiskt urval och tränar en urvals-förmåga som berikar eftersom du måste göra en egen tolkning. Att ha öga för mode är en slags läskunnighet. Tack vare att stjärnorna bar vintage på Oscarsgalan blev det accepterat med second hand. Nu gäller det bara att få människor att ta sista steget och sy om sina gamla kläder.

OTTO RÖR SIG FRÅN ARBETET vid den egna symaskinen till att försöka omforma produktionsförhållandena inom industrin i form av events, tillsammans med andra människor. De börjar oftast med att han får en stipendievistelse i ett land. I den lilla orten Dale i Norge ligger en hundra år gammal skofabrik som hotas av nedläggning eftersom produktionen blir mer lönsam om den flyttas utomlands. Otto ville hacka sättet vi tänker skoproduktion och lät arbetarna i fabriken blanda sina idéer med sex norska modedesigners, en skomakarlärare och en fotograf.

– Vi använder människor som maskiner i väntan på att maskinerna ska ta över. Jag delegerade medbestämmandet till arbetarna. Marxismen övertog bara fabriken men gjorde inget åt produktionsförhållandena. Alla kan massproducera skor men kan de använda sin kunskap till att skapa mutationer? Vi vill ha unika plagg, inte klonade.

För detta fick Otto och de andra det nyinstiftade priset European Fashion Award. Skorna har visats i modestäderna Paris, Tokyo och London. En designer och skomakarläraren sitter numera i företagets styrelse och en prototypverkstad har skapats, dit HDK-studenter kommer.

– Egentligen handlar det om en delegationsprocess. Det går att tänka på modesystemet som på ett data-system. Karl Lagerfeld är modevärldens Bill Gates, en mäktig systemskapare. Vad är det som gör att vi förlitar oss på Lagerfeld, Gates och påven och inte på oss själva? Befrielseologerna i Sydamerika vill återta tron från den katolska påven och använda den som politiskt verktyg och social förändringskraft.

De som skriver slashfiction älskar sitt Star Trek så till den grad att de kan historierna utantill men omtolkar repliker och ögonkast så att rymdhjältarna har ett homoerotiskt förhållande.

– Författarna skriver inte sina egna romaner utan bryter sig in i redan existerande system. Det är spännande för vad de skriver är inte helt påhittat utan ligger latent i historien. Och de som skriver dem är huvudsakligen kvinnor.

I TALLINN I ESTLAND ville han göra ett projekt på ett mentalsjukhus. Människorna där vek förpackningar för att tjäna pengar och fick måla som terapi. Otto ville koppla samman terapin och produktionen så att det patienterna gjorde skulle bli synligt i Tallinn.

– Vi negligerar gärna mode som ytligt men hur kan vi använda det som ett självförverkligande verktyg? Det var problematiskt att jobba med så utsatta människor – och etiskt omdiskuterat. Men andra omgången vi kom dit så blev vi behandlade som vid ett ministerbesök. Både patienter och personal var oerhört stolta.

När Otto von Busch ordnade en utställning i Istanbul fick människor komma med sina gamla kläder till galleriet och få hjälp av konstnärer att redesigna dem. Nio timmar om dagen under sex veckor satt han och de andra utställarna vid symaskinerna och hjälpte människor att återta en del av makten inom modesfären. De fick exempelvis hjälp att guccifiera plagg.

– Det handlar inte bara om loggan utan om färgerna rött och grönt och om hästarvet. Man letar efter programkoden Gucci och tar olika element som man försöker inkorporera i sina egna plagg.

I ETT ANNAT PROJEKT i Istanbul arbetade de inte bara med att återvinna kläder utan också klädernas historia. De skapade ett eget modemärke som visades upp under en egen fashion-weekend. Människorna som kom hade möjlighet att byta till sig de ombyggda kläderna om de lämnade ett plagg de hade på sig och fyllde i en enkät där de skulle svara på varför de köpt plagget, om det hade hänt något speciellt då de haft det på sig och så vidare.

– Människor blev mindre benägna att byta när de fyllde i enkäten. Det var faktiskt bara en person som gjorde det till slut. Så projektet lyckades på sitt eget paradoxala sätt.

DET VAR PÅ MELLANSTADIET som Otto grundlade sin starka tro på att göra saker själv. Då lyckades han sy en anorak i sylsöjden som han pryddes med ett AC/DC-märke.

– Anoraken blev mitt pansar och skapade självkänsla genom att jag hade gjort den själv. Vi flyttade flera gånger under mellanstadiet och jag fick byta skola ofta. Det var en tuff tid. Jag blev inte populärare i klassen men jag kunde gå rakare i ryggen. Genom att sy anoraken förhandlade jag själv om min roll. Jag kunde bära min egen förmåga och det gjorde mig stolt.

– Förr var du ditt arbete. Nu är du din konsumtion, säger Otto von Busch som vill förändra maktförhållandena inom modevärlden bland annat genom att ta tillbaka symaskinen.

Do-it-yourself handlar om att öppna handlingsutrymmet i världen, säger Otto von Busch som varken har tv eller dagstidning. Han tycker inte om att tv:n ska skratta istället för oss, utan anser det vara ett medium som gör oss interpassiva istället för interaktiva.

Det växelvisa boendet i Sverige och Turkiet håller på att förvandla honom till en svurk, till hälften svensk och till hälften turk. I hans gener finns redan influenser från Ryssland, Tyskland och Finland. Vapenringen på Ottos finger visar en trearmad ljusstake som den ryske tsaren förlänade Ottos farfarsfarfar som tack för hans gärningar som informator åt barnen. Under den ryska revolutionen flydde släkten till Tyskland och farfar träffade en svensk sjukgymnast. Tillsammans fick de Ottos pappa. När andra världskriget bröt ut fick Ottos farmor lämna sitt hem och fly till Sverige medan Ottos farfar dog vid fronten, skjuten av nazisterna för ordervägran.

Mormor var finska och fick vara med om finska inbördeskriget och andra strapatser. Hon kom till Sverige och arbetade som husa under resten av sitt liv och hann med att passa upp både på familjen Åhléns och familjen Myrdal.

– Mormor och farmor, som levde genom kriget, är idoler. De var flyktingar och fick kämpa. Att vi har haft fred i Sverige så här länge är ett undantag. Det är sådant vi inte tänker på idag.

OTTO LÄSER SÄLLAN DAGSTIDNINGAR och har ingen tv. Han ogillar att tv:n skrattar istället för oss och anser det vara ett medium som gör oss interpassiva istället för interaktiva. Han har nästan aldrig haft semester och är passionerat intresserad av det han gör.

– Jag vill förändra systemet för att jag älskar det. Kärleken är drivkraften. Jag undersöker hur man kan använda det befintliga för att bygga om det så att designers kan använda organisationen för att göra oss hörda och inte bara bli till boxar i flödesschemat hos någon manager.

Fotnot: Den som vill läsa mer om Otto von Busch kan gå in på selfpassage.org samt roomservices.org.

FAKTA: OTTO VON BUSCH

Aktuell: Doktorerar i höst med avhandlingen *Fashionable* om konceptuell design vid HDK. Medverkar i en pågående utställning på Världskulturmuseet.

Yrke: Designer och forskare. Undervisar på Malmö högskola och håller i workshoppar både i Sverige och utomlands.

Utbildning: Magister i konsthistoria från Lunds universitet, designutbildning från Malmö högskola. Har även gått hantverksutbildningar på Stenebyskolan och Nyckelviksskolan samt har tagit kvällskurser i sömnad.

Uppvuxen: Karlskrona och Helsingborg.

Bor: I Malmö och Istanbul.

Familj: Turkiska hustrun Evren som skriver en doktorsavhandling om stadsplanering och med vilken han gör en del projekt. Nu senast hemma i köket där de tillsammans med vänner kombinerar kokkonst, hantverk och mode.

Beskriver sig som: Nyfiken. Passionerad. Energisk. I fyran beskrev en tjej mig som snäll men fänig. Det blev mitt livsmotto och skulle kunna stå på min gravsten.

Sida han är stolt över: När jag har sytt något blir jag stolt. Hantverksgrejen är jag stolt över, men det handlar också om lyckliga omständigheter när det blir bra.

Sida att förbättra: Jag ska bli en snabbare människa och mer omtänksam. Ibland misslyckas jag och det är något jag alltid kan jobba på.

Dolda talanger: Jag är ganska bra på att improvisera på de vita tangenterna på pianot. Jag är pysslig, syr, ritar och bygger om second hand-fynd.

Inspireras av: Vänner. Tillsammans med några vänner från gymnasietiden hade vi ett depprockband som fick skivkontrakt när jag slutade. Tillsammans med dem har jag bott i kollektiv, spelat rollspel och anordnat dockteaterfestivaler. Numera har jag funnit en grupp likasinnade i Göteborg.

Förebild: Mormor och farmor som genomlevde krig och nöd.

Intressen: Andlighet. Det skriver jag också om i avhandlingen. Mitt religionsintresse kommer från min styvpappa.

Upprörs över: Jag är nog inte den upprörda typen faktiskt. Oftast lägger jag knappt märke till om folk förolämpar mig.

Blir glad över: När ett projekt lyckas blir jag väldigt, väldigt glad. När det verkligen påverkar människor. Och när jag handlar kläder på UFF och syr med kompisar. När något materialiseras i mina händer. Att få dela det med andra.

Professor Lennart Sjölin går igenom dagens experiment för en grupp gymnasister som valt kemi som inriktning.

Gymnasister får träffa stjärnforskare

Föreläsningar, studiebesök, övernattnings på Universeum samt samtal med Nobelpristagaren Arvid Carlsson – det var några av inslagen när Göteborgs första vetenskapsforum för gymnasister arrangerades i slutet av februari.

Initiativtagare var Johannes Midtbö och Victor Ingemansson, elever på Donnergymnasiet.

FÖRST ÄR DET OBLIGATORISK säkerhets- och slaskhanteringsinformation. Sedan åker skyddsglasögon och förkläden på. Det är dags för laboration vid institutionen för kemi men studenterna är inte GU:s vanliga, utan gymnasieungdomar i årskurs 2. De tillhör fokusgruppen för kemi, en av fyra grupper som deltagarna i Vetenskapsforum är indelade i. De övriga grupperna är fysik, biologi och bioteknik.

– I årskurs tre ska alla gymnasieelever göra ett projektarbete, förklarar Thérèse Artling som åkt tåg ända från Arvidsjaur för att vara med i Vetenskapsforum. Vi är här för att få inspiration och idéer till projektet men också förstås för att träffa

andra som intresserar sig för naturvetenskap. Att jag valde kemi beror på att jag tycker att det är roligt med laborationerna.

IDÉN MED VETENSKAPSFORUM började när Johannes Midtbö, som går i trean på Donnergymnasiet, för två år sedan vann ett stipendium från Unga Forskare som innebar en månads studier i Australien. – Där fick jag bland annat vara med om ett nationellt vetenskapsforum för australiska elever, National Youth Science Forum, som arrangerades för att inspirera ungdomar att läsa naturvetenskap. När jag sedan i maj förra året skulle bestämma projektarbete kom jag på att det vore roligt att göra något liknande i Göteborg.

Tillsammans med klasskamraten Victor Ingemansson tog han kontakt med Skolkontaktgruppen vid Naturvetenskapliga fakulteten. Där fick han tips om professor Ann-Marie Pendrill, känd för sina fysikaliska experiment på Liseberg. Därmed var första fröet sät för ett vetenskapsforum i Göteborg för ungdomar från hela landet.

– Vi ville dels hitta intressanta forskare

som kunde ge tips och inspiration för projektarbeten men också skapa kontakter mellan elever från hela Sverige, förklarar Victor Ingemansson. Men inte minst viktigt tyckte vi att det var att ordna en riktigt fin upplevelse för de elever som kom till Göteborg.

MED HJÄLP AV FÖRBUNDET Unga Forskare har Johannes och Victor tagit kontakt med gymnasieskolor i hela landet. Hela 175 ansökningar om att få vara med kom in, varav 44 elever valdes ut.

– Vi frågade efter intressen, varför de ville komma hit men också om framtidsförhoppningar, berättar Johannes Midtbö. En elev skrev till exempel att han hoppades att en dag få studera vid Massachusetts Institute of Technology, och att han trodde att detta var ett bra steg på vägen. Sådant är förstas väldigt roligt.

GU, Universeum, Förbundet Unga Forskare och Donnergymnasiet står bakom det fyra dagar långa arrangemanget.

– Men vi har också fått stöd från flera sponsorer vilket gör att det blivit helt gratis för eleverna och deras skolor, förklarar Johannes Midtbö. Bland annat har både Volvo och AstraZeneca bjudit på studiebesök.

REKTOR PAM FREDMAN höll ett invignings- tal och sedan har eleverna fått träffa flera forskare från GU och har fått göra olika experiment och laborationer. Tre nätter sov de på Scandic Opalen men sista natten tillbringade de i sovsäckar i akvariehallen på Universeum.

– När eleverna reste hem på söndagen var det flera som grät, berättar Victor Ingemansson. Alla vill ha en återträff. Om Vetenskapsforum kommer att bli ett återkommande arrangemang vet vi inte än men självklart hoppas vi det.

Eva Lundgren

Johannes Midtbö och Victor Ingemansson är två gymnasister som dragit igång Göteborgs första Vetenskapsforum.

Policy för nyttiggörande av forskning

◆ **Nu finns det en policy** vid GU för hur kunskap kan göras nyttig i form av patent eller andra immateriella rättigheter.

I policyn, som bygger på de grundläggande värden som bland annat formulerats i den strategiska planen för 2007–2010, slås bland annat fast att universitetet har ett stort ansvar för att den kunskap som finns och tas fram vid lärosätet ska komma samhället till godo. Det ligger alltså i universitetets uppdrag att uppmuntra och stödja intellektuella prestationer som på olika sätt omfattas av den immaterialrättsliga lagstiftningen.

När det gäller forskning som kan leda till patent eller andra immateriella rättigheter ställs särskilda krav på universitetets öppenhet. Policyn betonar att innovationer ska tas tillvara på ett bra sätt utan att universitetets etiska, moraliska eller grundläggande värderingar går förlorade.

Policyn betonar också att Göteborgs universitet, som är en betydelsefull aktör i samhällets utveckling, får allt större krav och förväntningar på att skapa innovationer. Detta ska ske genom ett innovationssystem som är effektivt och stödande och där forskning över traditionella gränser uppmuntras.

Hela policyn finns på: www.styrdokument.adm.gu.se/samverkan/

FAS ger medel till stressforskning

◆ **Professor Cecilia Björkelund** vid Sahlgrenska akademien får 6,8 miljoner kronor från Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, FAS, för att bland annat studera hur stress hos kvinnor påverkar hälsan samt familje- och arbetslivet. Hennes grupp kommer också att titta på hur stress påverkar insjuknande i stroke, diabetes och fetma.

– Vårt mål är att öka kunskapen om hur livsstilen påverkar hälsan hos kvinnor under livets alla faser: under de fertila åren, under klimakteriet och hos den äldre kvinnan. Vi kommer att fokusera på möjliga interventioner speciellt utformade för kvinnor som förbättrar deras hälsa från ett medicinskt perspektiv och från ett folkhälsoperspektiv, säger Cecilia Björkelund.

Ny SOM-rapport

◆ **SOM-institutet har kommit** med en ny bok, *Regionen och flernivådemokratin*, som bygger på undersökningar i Västsverige och Skåne. Fyra huvudområden studeras i boken: Det politiska landskapet, kultur och evenemang, medielandskapet samt lokalsamhället. Där skriver Sören Holmberg om politiker som blir mer populära under valår, Lennart Weibull om EU och Anders Widfeldt och Lennart Nilsson funderar över fotbollssupportrar.

Dags för professorsinstallation

◆ **Den 25 april** är det åter dags för högtidlig professorsinstallation i Konserthuset. I år är det 50 nya professorer som ska installeras, varav 18 kvinnor, det vill säga 36 procent.

Flest, hela 17 professorer, kommer från Sahlgrenska akademien, medan Utbildningsvetenskapliga fakulteten får en ny professor.

Videokonferenser och e-möten

◆ Konferenscentrum Wallenberg

utökar möjligheterna till videokonferenser med en studio utrustad för nätmöten med hjälp av programmet Marratech. I denna studio kan alla GU-anställda utan kostnad enkelt och på ett bra sätt ansluta sig till konferenser.Handledning ingår för att komma igång. För bokning kontakta konferensbokning på telefon 5959 eller med e-post: konferensbokning@gu.se

Mer information hittar du på www.konfoservice.adm.gu.se/konferens-verksamhet/ www.it.gu.se/tjansterpersonal/natomeia/emoten/

Instruktionsfilm om Marratech

Intresserad att komma igång med videokonferenser men osäker på hur man gör? Nu finns det hjälp att få. På GU:s webbplats finns en instruktionsfilm för alla Marratech-nybörjare. Gå till <http://dinsida.gu.se/digitalamoten/>

Allt du behöver för att kunna använda denna mötesform är en webbkamera och ett headset med hörlurar och mikrofon. Programmet laddar du ner gratis.

Kurs i civilkurage

◆ **Civilkurage – att leva som idealist** i en hård värld. Så heter en kurs på kvartsfart som startar vid institutionen för religionsvetenskap, teologi och klassiska språk den 2 april.

Till kursen krävs endast allmän behörighet.

De frågor som kommer att tas upp är bland annat hur man bör leva i en värld med stor ojämlikhet, hur man bör göra när andra människor skadas och vilka skyldigheter de har som har det bra, gentemot dem som lider. Kursansvarig är gästprofessor Brian Palmer.

Kursen kommer att ges åtta onsdagar klockan 18.00–20.30 med början den 2 april. Lokal: Lilla Hörsalen på Humanisten. För anmälan, kontakta institutionens expedition: 031 - 786 1562.

Åhörare som inte anmält sig till kursen tas emot i mån av plats.

Miljöfakta

◆ **2007-års miljö- och hållbarhetsredovisning** är nu klar och i den kan man bland annat läsa att:

- En fjärdedel av universitetets kurser innehåller frågeställningar inom hållbar utveckling
- 40 av universitetets avhandlingar var inom hållbar utveckling, vilket motsvarar 14 procent
- Universitetet gav 473 publika aktiviteter inom hållbar utveckling
- Andelen tåg bland våra inrikesresor ökar, men tyvärr även utrikesresorna med flyg
- Elförbrukningen ökade något med värme- förbrukningen minskade med 4 procent

Hela redovisningen hittar du på: www.gu.se/miljo

Gästforskare ska få ett minnesvärt mottagande

Samtidigt som uthyrningen av gästbostäder avvecklas, satsar GU på att istället ge gästforskarna en bättre service. Än så länge befinner sig projektet bara på försöksstadiet.

– Men jag är mycket nöjd med den service jag fått, säger Tüzün Firat, gästforskare från Turkiet.

FÖRRA ÅRET AVVECKLADE GU sin uthyrning av gästbostäder. Genom att lägga uthyrningen på fyra externa bostadsleverantörer skulle GU slippa binda upp sig för ett antal lägenheter under en längre tid. Men samtidigt uppstod frågan hur man ändå skulle kunna garantera ett bra mottagande för forskarna.

– Svaret är att skapa en central gästservice, förklarar förvaltningschef P-O Rehnquist. Det ligger helt i linje med universitetets strategi att attrahera fler utländska gästforskare. Betydelsen av att praktiska fungerar väl ska inte underskattas, som gäst ska man känna sig välkommen och bra omhändertagen.

EN AV DE TJUGOTALET gästforskare som hittills tagits emot på detta sätt är Tüzün Firat, från Hacettepe University i Ankara. Under tio dagar gästade han avdelningen för ortopedi vid Sahlgrenska akademien.

– Jag möttes redan vid flygplatsen och blev sedan visad både till institutionen och till min lägenhet på Storgatan. Jag fick information utan att behöva fråga om det, bland annat om hur man köper biljett på spårvagnen. Det kändes som ett riktigt äventyr att komma hit eftersom det är första gången jag åker utomlands. Mitt universitet därhemma är något av en pionjär i många sammanhang men ändå har vi mycket att lära av Göteborg.

ANNA AXELSSON på konferens- och serviceavdelningen, är den första person vid GU som de utländska gästforskarna möter. Hon åker och hämtar dem vid flyget eller tåget i en GU-miljöbil och visar dem sedan tillrätta.

– Idag tas utländska gäster emot på väldigt många olika sätt, förklarar Anna Axelsson. En del institutioner månalar verkligen om dem men det finns också mottaganden som är rena katastrofen. Meningen med gästservice är att garantera en sorts lägsta nivå på mottagandet – alla utländska gäster ska känna sig välkomna, om det sedan finns institutioner eller enskilda personer som vill göra mer är det förstås ännu bättre.

GÄSTSERVICE SKA GE ett första positivt intryck av GU men också avlasta institutionerna.

– Istället för att lägga ner tid på att

Det är Anna Axelsson som tar emot de utländska gästforskarna.

söka information själva när det exempelvis gäller visumregler, bostad, eller liknande, ska man kunna vända sig till oss, förklarar avdelningschef Lars-Göran Sandgren. Vi kommer också att lägga ut basinformation på nätet för att underlätta ytterligare.

GÄSTSERVICE HOPPAS också kunna ordna trivsamma möten för de utländska gästerna.

– Dels har vi det ganska officiella mottagandet på Ågrenska villan i mars där rektor hälsar välkommen, berättar Anna Axelsson. Men vi hoppas också kunna arrangera mer informella träffar där våra gäster kan ta sig ett glas vin, kanske lyssna på musik och umgås på ett avslappnat sätt. Sociala kontakter är nog så viktiga för trivselen.

GU TAR EMOT FLERA hundra utländska gästforskare per år. Om försöksverksamheten slår väl ut hoppas Anna Axelsson att man kommer att kunna hjälpa flertalet av dessa forskare. Men då behöver gästservice få en egen budget istället för att, som nu, verka inom ramen för Gästforskarbostäder.

– Jag tror att vi utvecklar gästservice bäst genom att successivt bygga ut och förstärka det nätverk med institutionerna som Anna Axelsson nu ansvarar för, förklarar P-O Rehnquist. Lite längre fram kan man mycket väl tänka sig en förstärkt organisation och mera resurser. Jag tror också att det finns en stark uppslutning bakom den modell vi nu har valt.

GÄSTSERVICE HANDLAR bland annat om att knyta till sig forskare känslomässigt, inte bara yrkesmässigt, och om att inse att även raketforskare är människor, menar Anna Axelsson.

– Kanske blir GU först i landet med att satsa på en gästservice där det är mottagandet och gästens välbefinnande som står i fokus.

– Och självklart är det första intrycket viktigt, påpekar Tüzün Firat. Det är ju det man kommer att berätta om i första hand när man kommer hem.

Eva Lundgren

fakta

Gästservice kallas en försöksverksamhet vid konferens- och serviceavdelningen, där GU erbjuder gästforskare ett baspaket av tjänster, som hämtning vid flygplats/centralstation, frukostpaket, mobil och bredband samt övrig praktisk hjälp. Alla gäster får en tygkasse med GU:s logotyp, som innehåller frukost, ett paraply, en reflex samt informationsbroschyrer. Dessutom får de ett usb-minne med nyttiga länkar, bland annat en presentationsfilm där rektor Pam Fredman hälsar välkommen.

Än så länge är det bara gästforskare som bor i någon av GU:s 21 lägenheter eller 10 rum som erbjuds servicen, men om försöksverksamheten slår väl ut ska servicen kunna erbjudas alla gästforskare.

Gästservice har avtal med fyra bostadsleverantörer: Företagsbostäder Sverige AB, It Bostad Scandinavia AB, Cito Moveo AB och Novotel.

Priserna är i samma nivå, oavsett om man hyr GU:s lägenheter eller från bostadsleverantörerna. För en etta får man räkna med en månadshyra på cirka 8 000 kronor.

An English version is available at www.gu-journalen.gu.se

FOTO: EMELIE ASPLUND

Zappa är en tvåårig schapendoes, en gammal holländsk vallhundsras, som Maria Oskarson har börjat träna så smått i agility. Förutom att våga sig in i tunnlar och inte ha för bråttom över balanshinder, gäller det att matte hinner gena ikapp över banan för att visa i vilken ordning hindren ska tas, för Zappa är snabb.

Ett fartfyllt och roande samspel

När Maria Oskarson hade som mest att göra vid statsvetenskapliga institutionen som studierektor för tre olika utbildningar skaffade hon sig en andra hund. Att rasta hundarna ger ett andrum för att klura på problem, men det är agilityträning som är grädden på moset i mattevardagen.

MANEGEN LUKTAR fuktig sand och stall, men just den här kvällen finns inga hästar här. Istället är det ett gäng hundar i olika storlekar som tränar agility, en slags hinderbana för hundar. Maria Oskarson, universitetslektor vid statsvetenskapliga institutionen, är här med sin tvååriga schapendoes Zappa.

– Jag red när jag var yngre och är uppvuxen med hundar, det är bara några år i mitt liv jag har varit utan hund, säger Maria Oskarson.

SEDAN HON KÖPTE äldsta hunden Sallie 1998 och den nu bortgångna Tess har hon varit inriktad på att pröva agility, men hon har också ställt ut hundarna och tränat lydnad och en del spårning.

– Sallie är inte lika intresserad av agility, hon är mer av en soffmadam, men Tess tränade jag och tävlade mycket med. Zappa har jag just börjat träna.

Fast det märks inte när Zappa flyger över hindren så att pälsen fladdrar. Han har mycket energi och god marginal över bommarna. Istället är det hindren som

Maria Oskarson är stolt hundägare.

kräver balans och uppmärksamheten mot matte, som upptar mycket träning. Att sitta och vänta på att få startsignal är olidligt, verkar Zappa tycka.

– Om hundarna inte tycker det är roligt kan de inte hålla på med agility, säger Maria Oskarson. Agility är inte något man kan tvinga fram. När de har tröttnat har jag ställt för höga krav. Det har blivit för svårt. Då får man backa ett steg så att hunden blir positiv igen.

MARIA OSKARSON började forska på universitetet 1985 om skiljelinjer kring klass och kön och hur det avspeglas i politiska

åsikter. Idag undervisar hon och arbetar som studierektor för Europaprogrammet. Forskningen om sociala och politiska skiljelinjer i projektet Valfärdsstatens politiska sociologi: institutioner, skiljelinjer, preferenser, sker på halvtid. På så sätt har hon möjlighet att jobba en del hemma och kan ta en paus med Sallie och Zappa för

»Samspelet är enormt viktigt och ställer höga krav på både hund och människa«

att gå ut och gå. Men familjen måste ändå pussla med sina scheman för att hundarna ska få sällskap och rastas.

– Det var först efter forskarutbildningen och när barnen blivit större som fick jag mer tid över igen och skaffade hund.

Under en period var hon studierektor för tre utbildningar vid institutionen samtidigt. Men det var också då familjen

köpte ytterligare en hund. Hon skrattar åt att det kan tyckas bakvänt att ta på sig mer arbete.

– Men jag har den klassiska uppfattningen av promenaden, som intellektuell problemlösning. Man får tid att fundera över saker man kan göra annorlunda och man är ju ute och går jämt och ständigt. Vad ägnar man annars sin fritid åt?

NÄR HON STÅR i manegen och hejar på Zappa över hindren, lotsar honom genom kluriga passager och uppmuntrar när han tvekar på en gungbräda är det svårt att undvika tanken att agility är ett sätt att leda, som kanske kan jämföras med arbetet på universitetet.

– Någon har sagt att leda arbete på universitet är som att valla katter, så med hundar och agility är det raka motsatsen. Där får man visa med hela handen, skratrar Maria Oskarson.

Det är en särskild kontakt med hunden man får i agility, som hon tycker är själva grejen med sporten:

– Man får en speciell känsla med en helt lös hund som springer runt agilitybanan. Det är fart och glädje och man tränar både samarbete och styrka. Samspelet är enormt viktigt och ställer höga krav på både hund och människa.

Viveca Bladh

En kreativ forskarmiljö kännetecknas av ett öppet, respektfullt gruppklimat med god atmosfär samt ett ledarskap som stöttar och kan ge feedback på idéer, menar Sven Hemlin som nyligen utkommit med boken *Kreativa kunskapsmiljöer i bioteknik*.

KRea tiviteten störst i små grupper

Sven Hemlin är kritisk mot dagens forskningspolitik som stödjer stora etablerade grupper.

Framgångsrika forskargrupper – vad har de gemensamt? De är alla kreativa och relativt små. Sven Hemlin har tagit reda på vad som kännetecknar kreativa forskarmiljöer och hans resultat går stick i stäv mot gällande forskningspolitik.

NYA CENTRES OF EXCELLENCE. Forskningsanslag i tiomiljonersklassen till stora, etablerade grupper. Det är dagens trend inom svensk forskningspolitik.

– Men om syftet är att stimulera kreativ forskning är det ingen garanti för framgång, säger psykologen Sven Hemlin på Gothenburg Research Institute, som i sin nya bok *Kreativa kunskapsmiljöer i bioteknik* avlivar myten om att stora grupper är mer kreativa.

– Skitsnack! Stora grupper behöver inte alls vara mer kreativa. Enligt de flesta studier är en lagom storlek på 6–8 personer, men det kan lika gärna vara en grupp på färre personer om den har ett bra kontaktnät. Några av världens mest kreativa grupper består bara av 3–4 forskare.

SVEN HEMLIN, som leder ett forskningsprojekt om ledarskap och kreativitet i forskningsmiljöer, har under flera år följt

forskningen inom bioteknik. Inom detta område går det rasande snabbt och ett gemensamt drag är att biologer, medicinare och tekniker samarbetar nära.

– Bioteknikområdet är i grunden tvärvetenskapligt. Den snabba utvecklingen inom forskningen med många tillämpningar kräver en starkt kreativ miljö.

Sven Hemlin har intervjuat 28 forskargrupper, varav en tredjedel inom industrin. Han har försökt besvara frågor som: Vad gör dessa grupper så kreativa att de kommer fram med nya, spännande resultat? Vad driver dem? Och, inte minst viktigt, vilka faktorer hämmar kreativiteten?

DET SOM UTMÄRKER en kreativ forskningsmiljö är ganska självklart, menar Sven Hemlin. Tid, frihet, god ledare och en tillåtande atmosfär.

– Det uppstår i en grupp som präglas

»Olikheter ska man inte vara rädd för, utan snarare bejaka«

av ett öppet, respektfullt klimat, där man har kul tillsammans, så enkelt är det. Om man kan åstadkomma det, då har man kommit långt. I en sådan miljö ska man få kasta ur sig idéer utan att vara rädd för att bli hånad eller möta mothugg.

Ett gott gruppklimat är den enskilt viktigaste faktorn, menar Sven Hemlin.

– Alla vet det. Det är självklart.

Men hur gör man? Mycket hänger på ledaren och vilka som ingår i gruppen. Gruppledaren har en mycket stor betydelse för att verka för öppenhet och respekt, han måste vara nyfiken, inspirera och kunna bolla idéer.

Vilka personer som ingår i gruppen är minst lika viktigt. Eftersträva en så stor blandning som möjligt, tycks vara ett grundläggande tips. Olikheter ska man inte vara rädd för, utan snarare bejaka, menar Sven Hemlin.

– Det är bra med folk som har lite olika bakgrund. Det måste finnas en viss spänning i gruppen för att den ska bli dynamisk, men blir den för stor kan det bli konflikter och gå överstyr. Återigen spelar ledaren en mycket viktig roll, genom att hålla spänningen på rätt nivå.

SVEN HEMLIN SER MED ORO på att företags-tänkandet breder ut sig i den akademiska världen och att svensk forskningspolitik präglas av stora satsningar. Big business är modeordet.

– Problemet är att man har kopierat ekonomernas modeller för storskalighet, att det blir billigare att producera fler produkter om tillverkningen sker i stora mängder. Men det synsättet är förödande för den akademiska världen. Genom att bara satsa på etablerade forskargrupper är risken stor att smågrupper dör ut och att innovativ forskning hämmas. Det finns också en risk för likriktning i centres of excellence om inte ledarna och medlemmarna är väldigt autonoma. Så fort forskarna börjar likna varandra blir det sämre.

SVEN HEMLIN ÄR ÄVEN skeptisk till diskussionen om kritisk massa, som upprepas som ett mantra.

– Det är inte storleken på gruppen som är avgörande för att det ska bli ett levande intellektuellt klimat, slår han fast.

Forskargrupper på över 15 personer tenderar att sönderfalla i mindre grupperingar eftersom kreativa miljöer kräver en viss litenhet. Det är inte heller säkert att stora anslag automatiskt leder till en kreativ miljö, menar Sven Hemlin.

– Det är nödvändigt med basresurser och väl fungerande labbmiljöer men resursfrågan överdrivs ofta. Det satsas till exempel mycket på lokaler i Sverige, här ska allt vara så tiptop, medan många grupper i England har små, trånga och slitna labbmiljöer och dåligt med kontorsrum, men är ändå mycket kreativa.

Själv har Sven Hemlin två bra tips på hur man kan undanröja hinder och stimulera kreativitet. Det ena är att låta andra göra det administrativa rutinjobbet, det andra är att utveckla en mer förfinad metod för brainstorming.

– Det räcker inte bara att sätta sig ner och diskutera öppet. Problemområdet måste först definieras, sedan får var och en gå hem till sin kammare och fundera, söka information och ta reda på vad som gjorts. När man träffas igen kan idéer utbytas och testas i en öppen atmosfär.

IDEBATTEN OM elituniversitet handlar mycket om att koncentrera och samla resurser. Sven Hemlin tycker det är synd att diskussionen missar målet:

– Man borde istället tala om hur man kan stimulera kreativa forskningsmiljöer. Att skapa ett eller två elituniversitet i Sverige kan vara en bra idé. Har man ett välkänt, prestigefyllt namn så lockar det till sig duktigt folk. Göteborgs universitet ligger inte i samma division som MIT, Harvard, Stanford, Cambridge eller Oxford. Men även forskargrupper på mindre kända universitet kan lyckas om de har ett bra kontaktnät.

fakta

Kreativ forskarmiljö. Sven Hemlin har sammanfattat sina resultat i nio punkter.

1. Ett gott gruppklimat. Det ska vara öppet, entusiastiskt, roligt, stödande och tryggt. Gruppklimatet är en av de viktigaste faktorerna för att skapa en kreativ miljö.
2. En miljö med bra gruppleaderskap. En klok ledare ska stötta, inspirera och ge återkoppling till idéer.
3. Gruppens sammansättning. Bör vara så heterogen som möjligt. Bra med blandning av kön, ålder, personlighet, etnicitet och kompetens. En liten grupp på bara några få personer kan vara högst kreativ om den har ett bra kontaktnät.
4. Personlig kommunikation. Överlägset alla andra former, helt nödvändigt för att skapa en kreativ atmosfär.
5. God kunskaps hantering. Man måste vara uppdaterad och ha tillgång till de senaste forskningsrönen.
6. En miljö som stödjer nya idéer. En trygg, fri och tillåtande atmosfär där alla kan få uttrycka alla tänkbare idéer.
7. Att forskningens idéer leder till ett resultat. Viktigt att få tid att slutföra det kreativa arbetet.
8. Grundläggande resurser. Nödvändigt men inte avgörande. Inom bioteknikområdet krävs i vissa fall dyrbar och specialiserad utrustning, men denna kan finnas någon annanstans.
9. Blanda inte ihop kreativ miljö med kommersialisering. Tänk inte på pengarna i början. Det kan ta död på den kreativa processen.

Bok om Astri Bergman Taube

♦ **Astri Bergman Taube** – ett konstnärsliv heter en nyutkommen bok av Pia Schmidt de Graaf, ansvarig för Evert Taubes arkiv vid UB. Boken bygger på unikt arkivmaterial och skildrar Astri som konstnär. Förutom akvareller med motiv från maken Evert Taubes visor och skulpturer av barnhuvuden gjorde hon också flera offentliga verk. Hon var dessutom verksam som formgivare.

I anslutning till entrén på Centralbiblioteket finns en monter med en presentation av boken och några bilder ur Evert Taubes arkiv.

Boken finns till försäljning i GU Shopen.

Databas för orglar

♦ **Orgelforskare** vid Göteborgs universitet ska bygga upp en unik databas över historiska svenska orglar. Projektet får 4,3 miljoner kronor från Vetenskapsrådet och syftet är att kartlägga och rädda en viktig del av det svenska kulturarvet.

Totalt kommer databasen att rymma runt 30 000 objekt, bland annat ett unikt forskningsmaterial från 1700-talet bestående av de första dokumentationerna av historiska orglar.

Satsningen ingår i en större satsning på databaser, som omfattar över 53 miljoner kronor. Av dessa går nära 20 miljoner kronor till projekt vid Göteborgs universitet.

GU uppfyller USA:s krav

♦ **För två och ett halvt år** sedan stoppades forskningsmedel från federala finansierare i USA till GU. Skälet var att det svenska sättet att etikpröva forskningsprojekt på människor inte motsvarade de amerikanska kraven på en årligt återkommande prövning.

Men sedan den 25 februari godkänner den amerikanska myndigheten de åtgärder GU vidtagit.

– Det är skönt att vi nu kommit överens med den amerikanska myndigheten, säger rektor Pam Fredman. Vår lösning kan vara modell för övriga svenska universitet.

LifeWatch

♦ **Professor Michael Thorndyke** vid Sven Lovén centrum för marina vetenskaper har utsetts till ordförande i den vetenskapliga styrgruppen inom LifeWatch. LifeWatch är en europeisk kunskapsbank som ska samla forskning om hur biologisk mångfald påverkas av exempelvis ökad befolkning, ekonomisk tillväxt, klimatförändringar och överutnyttjande av naturresurser. EU har satsat drygt 46 miljoner kronor på projektet som har 18 deltagande länder. Målet är att skapa ett internetbaserat laboratorium. Projektet är beräknat att pågå i närmare 30 år.

– Sverige kommer att kunna bidra med betydande data till projektet och alla svenska forskare inom biologisk mångfald kommer att ha nytta av LifeWatch, säger Michael Thorndyke.

Från Sverige deltar, förutom GU, Vetenskapsrådet och Naturhistoriska riksmuseet som huvudpartner i projektet.

I love life as a professor

"I love teaching. It is the best part of my job," says Peter Parks, professor at Rutgers University, New Jersey, USA.

This is the tenth year he has been asked to come to teach Natural Resource Economics at the University of Gothenburg.

Students from 17 countries are attending his course.

PETER PARKS IS WIDELY acclaimed as a professor in Gothenburg. His students give him the very best grades, year after year. He is lecturing in one of the courses within the PhD program in environmental economics that are also open to outside participation. Some of the participants are former students from the Sida-financed program at the Environmental Economics Unit of the School of Business, Economics and Law. Others, who come from universities all over the world, want to develop their ideas more fully in their PhD studies. Several are involved in projects of the Environment for Development Initiative (www.efdinitiative.org) in their home countries.

Why did you choose to come all the way to Sweden to teach for the tenth year?

"I certainly enjoy teaching. I enjoy explaining perspectives to students who can then see, perhaps, challenges in their lives more clearly and be better able to develop solutions in their professional settings. This program offers opportunities to improve the research and the teaching skills of students who can immediately benefit from that improvement. It brings together students from many countries and that gives me the opportunity to help many people at the same time."

What is the Natural Resource Economics course about?

"This course is one of the series of courses that explain and explore the relationship between human society and the natural world. It examines this relationship and how it develops over time. It explores how to make sure not only that the value of the natural world is conserved, but also that nature is providing the necessary benefits to societies that depend on the natural world. It involves how to deduce economic values where those are not manifested in markets."

"I enjoy meeting students from both Sweden and developing countries and improving their understanding of policy design. It allows me to contribute directly to making this world a better place," explains Peter Parks, Associate Professor in environmental and resource economics at Rutgers University, New Jersey, USA, after arriving at the EEU to lecture for the tenth year.

What is different about this course compared to others of its kind?

"This course, being associated with the EEU, is associated with one of the leading institutions in the world to examine the relationship between environment and economic development. In addition it brings together students who are ideally qualified to offer their experiences in class discussions and to take the benefits of their learning to their home countries to create and maintain improved economic policies as they relate to the natural world and the environment."

Why are you involved in environmental economics?

"My father was a professor in natural science at Stanford, so my sister and I grew up in an academic home, in a family that loved getting out in nature. My skills are seeing solutions that others might miss, and explaining complicated processes in plain language to students and people of many different backgrounds. I love life as a professor. It's a nice life with little stress."

Karin Backteman

Award for research on black holes

How were black holes discovered? Professor Marek Abramowicz receiver of the Sixten Heyman's Award 2007 gave two lectures on the subject at the end of February.

HE BEGAN HIS LECTURES by explaining that he partly owes his interest in science to Sweden.

"In post-war Poland most libraries were destroyed and literature was hard to get. So if it hadn't been for book gifts from Sweden it would have been difficult for me to study. Although the books I read were written in Polish many of them were printed here, in Gothenburg."

MAREK ABRAMOWICZ started as a mathematician but soon got interested in theoretical physics instead. He has worked at Stanford University and University of Texas at Austin. He has also worked at Oxford University, at the International

School for Advanced Studies in Trieste and at the Nordic Institute for Theoretical Physics in Copenhagen.

"Black holes aren't really discovered but you can see various evidence of their existence. Some of these observations are strong arguments, but not real proofs" Marek Abramowicz explained.

IT WAS KARL SCHWARZSCHILD a German physicist who first used Einstein's General Theory of Relativity to calculate what would happen if a star has a gravity that is so strong that no light or material can get out. The term "black hole" was first used by John Wheeler in 1968.

Professor Marek Abramowicz was awarded the prize for 2007 for his theoretical research on accretion disks associated with black holes. He is a world-leading expert on the physics of accretion disks and through his research he has made important contributions to our

Professor Marek Abramowicz was awarded the Sixten Heyman Prize for his research on accretion discs associated with black holes.

knowledge of the universe's structure and development.

Sixten Heyman was a merchant who donated money in the 1920s to support the development of literature and natural

science. The Award has been given every third year since 1938 to writers or scientists working in Sweden.

Eva Lundgren

Humanisten som fann lyckan i väst

Minst halva tiden för forskning och stor frihet att själv bestämma över tiden. Inte mer än 50 procent undervisning. Och vart tredje år undervisningsfrihet i en termin. Villkoren för forskare i humaniora är mycket bättre i Norge, menar Karl G. Johansson som kommer från Göteborgs universitet. Inte undra på att han inte längtar hem.

– **DET FÅR URSÄKTA**, men det är lite rotet, säger Karl Johansson som efter fem i år den norska huvudstaden har lagt sig till med en del norska ord.

Det starka solljuset lyser upp hans smala men välplanerade arbetsrum i Henrik Wergelands hus, som nästan ser intakt ut sedan 1960-talet. Rummet är fyllt ända upp till taket med tunga böcker. Häromdagen släppte de översta hyllorna greppet från betongväggen och hänger farligt utåt. Karl Johansson konstaterar lugnt att det inte är någon fara, vaktmästaren är på väg.

– Jag kan inte ha det bättre. När jag berättar för mina kollegor i Sverige hur det är på Oslo universitet tror de att jag ljuger, säger Karl Johansson som för elva år sedan

disputerade vid institutionen för svenska språket om en handskrift som innehåller bland annat Snorre Sturlassons *Edda*.

Han har all anledning att vara nöjd. Med hög lön, stor frihet och med goda villkor i övrigt kan han inte få det bättre någon annanstans i Norden, menar han. Till och med arbetstempot är lite lugnare än i Sverige.

Fast visst finns det en del hinder att övervinna, exempelvis språkliga skillnader som att rolig på norska betyder lugn, lurt är att vara smart, termin heter semester, ämne kallas fag och så vidare.

– Det är inte alltid den språkliga medvetenheten är så stor som man tror. Det kan bli en del roliga förväxlingar, så därför talar jag ibland någon form av skandinaviska.

På hans institution är det annars en internationell miljö med doktorander från Bulgarien, Schweiz, Sverige och Norge. Karl Johansson har nyligen rott hem ett fyraårigt forskningsprojekt på närmare sju miljoner norska kronor för att studera medeltida riddarsagor.

ÄVEN I NORGE ÄR DET en livlig debatt om sammanslagning och det klagas högljutt

på nedskärningar och att tiden för egen forskning kringskärs, sakta men säkert. Karl Johansson tycker sig se att det långsamt blir alltmer som det svenska systemet.

– De stora universiteten håller på att bli strömlinjeformade industriella kunskapsföretag. Den dagen vi får samma villkor som i Sverige, då flyttar jag, säger han med stort allvar.

EFTER DISPUTATIONEN var Karl Johansson sysselsatt med forskningsprojekt vid GU, men större delen av tiden var han i Köpenhamn. År 2000 fick han en tjänst som lektor vid Växjö universitet, men där blev han bara i två år. Tiden för forskning var under en tid bara 10 procent, konstaterar han besviket.

När han sökte sig till Oslo universitet fick han anställning motsvarande lektor/docent med 50 procent för forskning och 50 procent för undervisning. Men eftersom han är forskningsledare för ett medeltidlexikon undervisar han i mycket mindre utsträckning än många av sina norska kollegor, som kan komma upp i cirka 180 timmar per år. Karl Johansson kommer upp i 60 timmar per år. Ändå kan han ansöka om undervisningsfrihet en termin vart tredje år eller ett helt år vart sjunde år.

– Det händer ganska ofta att lärare som undervisar för mycket får tillsägelser. På norska heter det att man får "spatsera av", vilket betyder att man får ta ut övertid i ledighet.

Tiden bestämmer han i stor utsträckning över själv. Visserligen måste han fylla i en arbetsrapport, där han redovisar tid för forskning, handledning och undervisning, men det är ingen som kontrollerar om han sitter hemma eller ute på Blinderns campusområde. Så länge som han gör det som förväntas.

– Jag är nog för kalvinsk av mig, så jag brukar komma vid åttatiden och gå hem sent på kvällen. Vill man få något gjort får man jobba hårt.

EN ANNAN STOR FÖRDEL med att arbeta i Norge – förutom den högre lönen – är att det finns stimulanspengar för att arrangera seminarier, konferenser och forskningsresor. Utöver det får de som söker externa bidrag extra stödinsatser: en forskningskonsulent gör sitt bästa för att spetsa ansökningarna och två projektadministratörer hjälper till med budget och tidsplan.

Inte nog med detta. När han anställdes fick han ett startpaket på totalt 1,2 miljoner norska kronor under tre år.

– Det får inte alla men jag är väldigt tacksam för det.

MEN ÄVEN UNDERVISNINGEN fungerar bättre vid Oslo universitet än i Sverige, upplever Karl Johansson.

– Jag vågar påstå att studenterna här får mer tid, bättre examinationer och framför allt större rättssäkerhet. När det gäller

Oslo universitet grundades 1831 och kan stoltsera med fyra Nobelpristagare.

masteruppsatser har studenten alltid två examinatorer, en intern och en extern. Och vid tvister har den externa censorn utslagsrätt.

Forskarutbildningen i Norge har däremot kritiserats hårt de senaste åren för att många hoppar av och för att doktorander inte får den tid till handledning som de har rätt till.

– Den norska forskarutbildningen är mindre strukturerad än den svenska, vilket är en brist. Men en fördel är att norska studenter har klarat av ett större vetenskapligt arbete i form av mastergradsuppsatsen, som är mer omfattande än den svenska motsvarigheten, innan de börjar utbildningen. Sedan får de minst 2,5 år på sig att helt ägna sig åt sin avhandling.

FINNS DET NÅGRA ANDRA större skillnader mellan svensk och norsk akademisk kultur?

– Kanske. Det är varken bättre eller sämre utan annorlunda, säger Karl Johansson diplomatiskt. Efter en stunds tvekan nämner han att den norska möteskulturen skiljer sig från den svenska.

– Normmän är mer rakt på, säger vad de tycker. Det kan bli häftiga diskussioner på möten. Även om alla verkar vara överens kan det bryta ut diskussioner efteråt om vad man egentligen kom fram till.

Karl Johansson har till och med anammat en del av den norska kulturen att ha med sig en "lunchpakke", ett smörgåspaket. Varm mat äter han senare, hemma. Fast den svenska fikakulturen kan han sakna – inte ens ordet fika finns i den norska vokabulären.

Allan Eriksson
TEXT OCH FOTO

fakta

Karl G. Johansson

Ålder: 48 år

Yrke: Försteamanuens/lektor och projektledare på institutionen för lingvistik och nordiska språk

Specialist på: Norrönt språk och litteratur (fornvästnordiska, fornisländska)

Känd för: Har översatt flera verk av den isländske stormannen och skalden Snorre Sturlasson, bland annat *Nordiska kungasagor*, *Edda* och *Egil Skalla-Grimssons saga*

Lön: Motsvarande 45 000 svenska kronor

– Jag har bara goda erfarenheter. De institutionella förutsättningarna och forskningsmiljön är mycket bättre här, säger Karl G. Johansson om sina fem år vid Oslo universitet.

**Skriv till GU Journalens
insändarsida
e-post: gu-journalen@gu.se**

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker. Dela med dig av dina åsikter. Men skriv kort och kärnfullt. Uppge alltid namn och adress till redaktionen, men i tidningen får du vara anonym eller skriva under pseudonym. GU Journalen – som omfattas av de pressetiska reglerna – får inte lämna ut ditt namn. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta insända manus. Manusstopp för nästa nummer är 30 april 2008.

Res gärna men smartare

NYLIGEN KONSTATERADE regeringens klimatberedning att Sverige kommer att klara Kyotomålet och minska utsläppen av klimatpåverkande gaser med i genomsnitt 4 procent mellan 2007 och 2012. Därefter ska EU och Sverige minska utsläppen med 30 procent till år 2020 (jämfört med 1990). Enligt beredningens ordförande, Hans Jonsson, handlar det ändå om mycket överkomliga kostnader: "För svensk del kanske två kaffe latte i veckan."

Därför känns det lite trist att GU har ökat sina utsläpp av koldioxid från resor med 14 procent 2007 jämfört med 2006.

Tänk på att du kan påverka dina resor, exempelvis till Stockholm. Vill du bidra med 2,8 gram CO₂ (med tåg) eller till 91 680 gram CO₂ (med flyg)? Vill du vara 30 000 gånger klimat effektivare eller inte?

TOMAS STERNER, professor vid institutionen för nationalekonomi med statistik, har tidigare sagt i GU Journalen, nummer 3, 2007: "Det är klart att koldioxidutsläpp är ett problem och vi försöker använda

telefon och videokonferens när det är möjligt. De flesta av oss har redan rest så pass mycket att vi gör allt vi kan för att minska resandet – det är inte bara koldioxid utan även stress och onda ryggar."

Resor är således inte bara ett miljöproblem utan också en fråga om arbetsmiljö, något som sällan lyfts fram. Att vara borta från sin familj, sin arbetsplats, att tvingas äta på oregelbundna tider, dålig mat, att byta tidszoner, att stressa till en avgång och att få ont i ryggen är ett pris man får betala.

Vi kan lära oss av Telia Sonera som införde en ny mötespolicy som bland annat innebar att man i större utsträckning möts virtuellt. Under 2001–2004 halverades nästan utsläppen av koldioxid. Tjänsteresandet minskade med 30 procent, vilket sparade resekostnader, medarbetarnas tid och miljöpåverkan samt skapade en bättre balans mellan arbete och fritid.

VID GU RESTE PERSONALEN 820 varv runt jorden 2007. Ett varv runt jorden tar cirka 50 timmar med flyg. Det betyder att 23

GU-anställda befinner sig i luften varje arbetsdag.

Vissa hävdar att ny teknik och nya bränslen kommer att lösa hela klimatproblematiken. Min slutsats är att det inte räcker med att invänta ny teknik och nya bränslen eftersom tekniska förbättringar tenderar att ätas upp av ett ökat resande. Vi måste därför arbeta mer aktivt med att påverka resvanorna. Mina förslag på åtgärder är:

- Låt IT-avdelningen utbilda de flitigaste resenärerna inom GU (cirka 500 personer) i olika tekniker för elektroniska möten.
- Utvärdera miljöbilspoolen och se över möjligheterna att införa detta på hela universitetet.
- Inför en cykelpool för hela GU med gemensamma cyklar, serviceavtal samt tillbehör (hjälm, reflexer, västar, cykelväskor med mera).
- Ta bort möjligheten att köpa års- eller halvårskort för att parkera bilen.
- Höj p-avgiften till minst 32 kr (billigaste p-platsen är Heden med 4 kr/timme). Använd pengarna som kommer in på en gemensam GU cykelpool.
- Starta ett gemensamt projekt för de cirka 20 procent bilresenärer som sagt

sig vara intresserade av att byta till kollektivresande.

- Skriv in i resepolicyen att flygresor inte ska förekomma inom 50 miles avstånd från arbetsplatsen/Göteborg. Undantag måste förses med en tydlig motivering och godkännas av överordnad chef.
- Ge fakulteterna möjlighet till skarpare reseriktlinjer och tuffare mål för minskade CO₂-utsläpp, för att bli klimatneutrala.
- Fortsätt med gratis användning av videokonferensutrustning på Wallenberg konferenscentrum.

ALLA SOM FLYGER UTOMLANDS uppmanas nu att göra ett tankeexperiment: Om jag tvingas avvara en resa under 2008, vilken skulle det då bli? Och hur skulle jag på bästa sätt ändå vara närvarande på konferensen, mötet, seminariet eller disputationen?

För ett tag sedan sades det "Den som har flest prylar när han dör vinner!" I dagsläget kanske det istället ska heta "Den som har rest mest när den dör vinner!" Ska universitetets personal bli de som reser mest eller de som reser smartast?

Eddi Omrcen
MILJÖCHEF

Ett beslut i Nordkoreas anda

SOM EN DEL SÄKERT VET har Sahlgrenska akademien beslutat att allt presentationsmaterial och alla presentationer (posters och Power Point-presentationer) och alla avhandlingar som hädanefter försvaras numera ska se exakt likadana ut. Ett standardutseende modell 1a (med i princip ingen möjlighet till variation) har tagits fram med stor möda och sedan beslutet har det pompöst basunerats ut att det nya utseendet "stärker fakultetens identitet och grafiskt förmedlar värden som är viktiga för oss", såsom "liv" och "excellens".

JAG PERSONLIGEN har dock två problem med detta beslut, nämligen följande:

- 1) Jag tycker att det nya standardutseendet är riktigt, riktigt fult, tråkigt och oerhört intetsägande. Jag vill inte använda det, inte i mina presentationer och i synnerhet inte i min framtida avhandling.
- 2) Jag tycker inte att Sahlgrenska akademien har rätt att tvinga mig att använda en viss framsida till min avhandling, när jag så uppenbarligen inte vill ha den.

JAG HAR SEDAN jag började arbeta på min avdelning/sektion mottagit ganska många avhandlingar från vänner och kollegor, och de har alla varit väldigt vackra eftersom de alla har haft en distinkt personlig prägel, framför allt i kraft av sin framsida. Jag behöver väl knappast säga att samtliga har haft universitetets logotyp väl synlig, så att inget tvivel kan råda om var arbetet i avhandlingen utförts. Jag tycker att det är kränkande att man efter många års hårt arbete nu inte längre tillåts sätta en personlig prägel på det man jobbat för, nämligen sin avhandling. En avhandling är något man kommer att ha med sig hela livet och något att vara stolt över, men Sahlgrenska akademien vill förvandla detta till något anonymt och opersonligt. Beslutet luktar Nordkorea, där det finns fem av staten godkända

frisyrer och där avvikelser inte tillåts. Och jag personligen vill inte leva resten av livet med en avhandling som ser ut som ett informationshäfte från Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen eller annan statlig myndighet.

SAHLGRENSKA AKADEMIN kanske borde fundera igen på vilka värden de egentligen vill förmedla: att det är ett ställe som producerar en grå massa av identiska avhandlingar eller att det är ett ställe som litar såpass mycket på sina anställda att dessa själva får bestämma i vilken grafisk form kronan på deras fleråriga arbete ska se ut.

Daniel Andersson
DOKTORAND SEKTIONEN FÖR FARMAKOLOGI

Replik

SAHLGRENSKA AKADEMIN, tillsammans med Naturvetenskapliga fakulteten, lanserade vid årsskiftet en ny grafisk identitet som även omfattar utseendet på avhandlingar. Grunden för beslutet, som inte på något sätt är unikt i universitetsvärlden, är strävan efter att förmedla en gemensam visuell bild av akademien och öka igenkänningen.

Inför genomförandet av ett gemensamt utseende för allt informationsmaterial inventerades behovet av stöd och regler kring grafisk utformning i organisatio-

nen. Man kom fram till att det generellt fanns en osäkerhet kring hur man utifrån beskrivna riktlinjer utformar en trycksak eller annan presentation på bästa sätt. Det förhållandet gav vid handen att mallar skulle erbjuda mesta möjliga stöd samtidigt som den grafiska identiteten skulle förmedlas på ett effektivt sätt.

Att inte inbegripa avhandlingar var aldrig en tanke eftersom det är värdefullt för akademien att avhandlingarnas utseende har koppling till övrigt material. I mallen finns möjlighet att använda en egen bild på framsidan som gör avhandlingen mer personlig. Att avhandlingen i övrigt bär kännetecknen för Sahlgrenska akademien

signalerar kvalitetsnivån. På samma sätt som akademien är stolt över sina medarbetares avhandlingar hoppas vi även att skribenten ska känna stolthet över att ingå i Sahlgrenska akademien.

Olle Larkö
DEKAN

Slutreplik

JAG FÖRSTÅR MYCKET VÄL behovet av riktlinjer för akademins utseende, det är inte det som är problemet. Problemet är att Olle Larkö (OL) inte inser att han går för långt när han bestämmer 90 procent av utseen-

det på samtliga avhandlingar. Han pekar på att man ju faktiskt får välja en bild, men då undrar jag: Vilka färger passar till det påtvingade vita/babyblå färgschemat? Om jag vill ha en bild som är brun eller grön, hur snyggt blir det? Om OL vet en färg som passar bra till babyblå får han gärna tipsa mig, eftersom jag vill veta hur jag ska inreda mitt badrum så att det blir snyggt. Det har nämligen exakt samma färgschema som hans grafiska dröm.

Detta är ett mycket olyckligt beslut, och jag personligen hade trott bättre om Sahlgrenska akademien i allmänhet och OL i synnerhet.

Daniel Andersson

Vi är måttens fångar

Ju snabbare desto bättre, tid är pengar, ny teknik löser allt. Ett ekonomiskt tänkande genomsyrar det mesta. Men det finns de som tycker precis tvärtom.

DET FINNS IDAG en övertro på effektivitet, konstaterar medieforskare Jan Strid. Han har flyttat från JMG:s nya hus vid Linnéplatsen, som visade sig vara sjukt, till femte våningen i gamla seminariet, och trivs alldeles utmärkt.

– Bygg gamla hus, säger han, och tillägger att nu flyttar han inte mer.

Han beskriver sig själv som the grumpy old man, som gärna går mot strömmen. Att han äntligen skaffat sig mobiltelefon beror på barnens tjat, men det skulle inte falla honom in att skicka mejl till kollegor i samma korridor.

– Tekniken förhindrar personlig kommunikation. De digitala medierna är grovt överskattade och ger upphov till orimliga förväntningar. Skickar chefen mejl till alla anställda tror de att de genast ska få information om allt de vill veta. Sedan blir de besvikna när chefen bara berättar att det är gemensam fika på fredag. Personliga möten är alltid bäst.

NÄR DET GÄLLER information verkar den rådande åsikten vara att ju större överföringshastighet desto bättre.

– Men den som tror så måste vara galen. Det är samma sak som att säga att

tid är pengar. Det är bara ekonomer som tänker så. Fördjupningen blir lidande om man stressar på hela tiden.

– Samma sak gäller mejl.
– Man skickar korta frågor och får korta svar, men verklig kommunikation är det inte.

Vi är måttens fångar, konstaterar Jan Strid. Sådant som inte går att mäta har inget värde.

– Om de digitala medierna blir för effektiva går det ut över den sociala samvaron. Vi människor måste ha en personlig relation till vårt arbete, annars tappar vi engagemanget och därmed kvaliteten.

TRENDEN ÄR ATT alltmer information läggs ut på nätet. Och visst kan Jan Strid hålla med om att nätet är snabbt och bra på många sätt när det gäller enkla budskap. Men vem tolkar informationen om den är alltför kortfattad? Så fort det handlar om fördjupning, analys och kommunikation fungerar nätet sämre och kan exempelvis inte ersätta en riktig tidning.

– Det finns också en föreställning om att journalister inte längre behövs eftersom nyheter kan läggas ut av alla. Men en journalists främsta uppgift är inte att informera utan att göra ett urval. Dessutom får jag sällan någon aha-upplevelse när jag söker på nätet, det kan jag bara få när jag bläddrar i en tidning och upptäcker sådant som jag kanske inte visste att jag var intresserad av.

Fördjupningen blir lidande när allt ska gå så fort, menar Jan Strid.

DEN STRIDA STRÖMMEN av information på nätet, i tv, radio och mejl har också skapat en stor informationströtthet.

– Bara för att man skickat ut en massa meddelanden är det inte säkert att folk tar del av den. Våra studenter tenterar vi för att kolla om de förstått men vem kontrollerar att anställda tagit till sig ledningens information?

Trots alla nya tekniker och möjligheter är människors vanor ganska stabila, konstaterar Jan Strid.

– Vi går upp vid samma tid, läser samma sidor i samma tidning, kommer till

jobbet och går och lägger oss vid samma tid – varje dag. Jag tror inte att något radikalt kommer att hända inom en över-skådlig tid, trots alla tekniska förändringar.

Eva Lundgren & Allan Eriksson

– Håller du med Jan Strid? Debattera på Fria ord. gu-journalen@gu.se

Redaktionen söker dig som inte är rädd för att säga vad du tycker.
– Hör av dig till oss!

recension

Läsvärd handbok undviker vissa frågor

TILLVARON SOM DOKTORAND är gränslös och bjuder på många möjligheter och spännande äventyr. Men doktorerandet är även ett krävande arbete och vägen fram till den färdiga avhandlingen är lång och hölj i dunkel. Den påtagliga brist på information och vägledning som är de flesta doktoranders vardag skapar stress och otrygghet. Tre fjärdedelar av doktoranderna är till exempel missnöjda med introduktionen till forskarutbildningen, enligt Högscoleverket.

Därför är den nyutkomna boken *Doktorandpraktikan*, skriven av Io Skogsmyr och utgiven av Studentlitteratur, högst välkommen. "Boken tar upp nästan allt du vill veta om att doktorera", men tyvärr lever boken inte upp till baksidestextens löfte. Bokens omfång och nivå är känne-

tecknande för Studentlitteratur, 150 sidor relativt enkel text. En god början för den nyfikne grundstudenten, men det räcker inte för att besvara alla frågor och problem som den gröna doktoranden ställs inför.

DET JAG UPPSKATTAR MEST är bokens praktiska tips och checklistor. Till exempel tips vid artikelskrivande och hur man kan skapa goda sociala relationer till handledare och kollegor – något som är avgörande för både välmående och framgång i avhandlingsarbetet. De vetenskapsteoretiska diskussionerna om kunskapens natur känns däremot överflödiga med tanke på den uppsjö böcker utgivna av Studentlitteratur som redan behandlar detta på en introducerade nivå. Det mest intressanta med bokens

svar – att kunskapen är socialt konstruerad – är att påståendet kommer från en växtekolog. Författarens stora intresse för kunskap, inläring och sociala aspekter av akademien förklarar varför detta tar upp en så stor plats. Men då dessa diskussioner långt från alltid syftar till att hjälpa nya doktorander med praktiska svar och lösningar så sänks relevansen.

Det är bra att *Doktorandpraktikan* inte upprepar det mycket användbara innehållet i *Doktorandhandboken* från Högscoleverket, vilken fokuserar på juridiska rättigheter och skyldigheter. Trots det saknar jag mycket av hårda frågor och konkreta tips för doktorander i *Doktorandpraktikan*. Allt från tips om hur man blir antagen till forskarutbildning till hur man byter huvudhandledare. Svar på frågor som: Är det acceptabelt att arbeta ett år gratis som skuggdoktorand om man av sin professor blivit lovad att sedan få utbildningsbidrag? Hur söker man stipendium? Hur hittar man bra doktorandkurser? Mycket sådant utelämnas helt.

MEN BOKEN ÄR TROTS allt läsvärd och tar bara några timmar att läsa. Den fungerar som en introduktion för grundstudenter med intresse av att doktorera. Men även för en doktorand på det första året är det väl investerad tid att läsa boken.

Andreas Bjurström

DOKTORAND I HUMANEOLOGI

Doktorandpraktikan är skriven av Io Skogsmyr och utgiven på Studentlitteratur

Lämna universitetet i fred!

Allt fler yrken erövrar akademisk status. Numera finns det polishögskola, men än så länge ingen högskola för fångvaktare. Det kommer.

Skälet är uppenbart: vetenskaplig grund anses främja praktisk yrkesutövning. Också fritt skapande akademiseras; det går att doktorera i balett. Forskningsanknytning ger råg i ryggen. Underligt nog kan man inte bli legitimerad författare. Det förefaller vara en tidsfråga.

KOMPETENSHÖJNINGEN svarar knappast mot en höjd professionalitet i samhället som helhet. Flera yrken har faktiskt avprofessionaliserats. Dit hör lärare, förmodligen också läkare. Lärare ingår i arbetslag och har gett upp sin autonomi, också när det gäller betygsättning, som kan överprövas av skolledning utan pedagogisk merit. Läkare utför uppgifter som förr låg på administrativ personal.

Evidensbaserad verksamhet i samma riktning. Självständiga ställningstaganden ersätts av manualer. Det är ett sätt att formalisera och rationalisera professionell kunskap som man gjorde med hantverksbetonat kunnande. Avvikelse bestraffas, konformitet premieras – ett icke-vetenskapligt förhållningssätt till problemlösning! Även akademiska lärosäten certifieras av institutioner som vet mindre om vad vetenskap är än de själva. "Verkstadsgolvet" har blivit en metafor för akademins proletarisering.

KUNSKAPSSAMHÄLLET är en oenhetlig företeelse. På inte få håll sker definitivt en övermeritering: utbildningspremien är negativ. Arbetsgivare har svårt att placera – rentav anställa – personer som bara letar efter ett jobb som de är mera kvalificerade för och som inte vill gå den vanliga karriärvägen. Säkert uppkommer också samhällsekonomiska förluster i form av uteblivna skatteintäkter under utbildningen och felallokering av arbetskraft till skattefinansierad verksamhet, det vill säga universitet och högskolor.

Också dessas åtaganden påverkas. Ökad studenttillströmning och minskad antagning till doktorandutbildning leder inte bara till skevheter i examinationsfrekvens och alltför stor betoning på godkänt handboksavetande, utan också till att en växande andel av dem som undervisar på grundnivån saknar egen forskningsbas eller forskarutbildning. Vad händer med de akademiska institutionerna om de hela tiden riskerar att gå miste om de bästa, de mest lämpade, som antingen förkovrar sig utom-akademiskt eller vänder universitetet ryggen när de är tillräckligt skuldsatta?

VAD ÄR DÅ UNIVERSITETEN bäst på och mest lämpade för? Kanske borde de, som den norske historikern Rune Slagstad föreslagit, återgå till kärnverksamheten. Den har med idéerna och tänkandet att göra. Med andra ord: universitetet skulle ägna sig åt renodlad teoretisk praktik och de skulle göra det därför att detta inte sker – och för att man inte kan garantera att detta sker – någon annanstans. Andra skulle sedan instrumentalisera denna praktik. Låt oss kalla dem professionsinstitut eller kvalificerade yrkeshögskolor, med delar av medicinsk och teknisk fakultet i täten.

Ett krisrecept – ja. Men är inte den svenska högskolan en krisbransch? Föga troligt är att mer pengar till denna bransch (liksom till varven på sjuttioalet) skulle undanröja några som helst strukturella svagheter. Högskolepolitiken har fått universitetet att äta sig sådant som de är mindre bra på, mindre lämpade för. Arbetsmarknadsanpassning. Regional beredskapsförsörjning. Entreprenörskap. Konsultjämförning. Sådant kan nog tacklas inom ramen för mera yrkesinriktade program som inte har till uppgift att producera intellektuella eliter.

Klyv alltså det akademiska, i en elitsektor och en professionssektor. Systemet självt är knappast förmöget till det. I slutet av 1800-talet gick Göteborg och Stockholm i spetsen för intellektuella nydaningar, med fria akademiska studier som inte syftade till stats- eller annan tjänst utan endast till individuell och samhällelig förkovran. Göteborgs högskola fick en tyngdpunkt på humanistiska vetenskaper, Stockholms på naturvetenskaper. Initiativen den gången var privata. Idag krävs offentligt engagemang.

MEDEL SOM FRIGÖRS från den planerade utförsäljningen av statsföretag kunde lämpligen överföras till fria universitet av elitkaraktär. Det skulle befria vissa akademiska yrkesutbildningar från forsknings-tvånget som ofta är ren kosmetika. Och det skulle innebära en kraftsamling för dem som ser en annan nytta med vetenskaplig praktik än den omedelbart omsättningsbara.

Möjligen skulle sådana nyskapelser, för den kritiska massans skull, inte vara svenska utan skandinaviska.

Anders Björnsson

FOTO: THOMAS WÄGSTRÖM

PUBLICIST OCH HISTORIKER, TIDIGARE CHEFREDAKTÖR FÖR DAGENS FORSKNING. UTKOM FÖRRA ÅRET MED BOKEN I KUNSKAPENS INTRESSE. SACO:S FÖRSTA SEX DECENNIER, (CARLSSONS) SAMT MED ANTOLOGIN TIDENS TECKEN (SANTÉRUS), MED BJÖRN ROMBACH SOM MEDREDAKTÖR. FÖRELÄSER VID ÖPPNANDET AV FÖRVALTNINGSHÖGSKOLANS DAG DEN 16 APRIL.